

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı
Afet Eğitimi ve Yönetimi Bilim Dalı

**Türkiye’de Afet Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşleri Açısından
Değerlendirilmesi**

Bektaş SARI
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. İlknur MAYA

Çanakkale
Temmuz, 2016

Taahhütname

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Afet Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13...10/2016

Bektaş SARI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Bektaş SARI tarafından hazırlanan çalışma, 13/07./2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10112673.

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Doç. Dr.	İlknur MAYA.	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	Bertan AKYOL.	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	Adil ÇORUK.	
Üye
Üye

Tarih: 12.08.2016

İmza:

Doç. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Özet

Türkiye’de Afet Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşleri Açısından

Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de uygulanmakta olan afet eğitimi uygulamalarını öğretmen görüşleri açısından değerlendirmektir. Araştırmada betimsel tarama modeli ve anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Çanakkale ili merkez ilçesinde görev yapan 436 ortaokul öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada evrene ulaşmak amacıyla, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Çanakkale ili merkez ilçesinde görev yapan 238 ortaokul öğretmenine anket formu ulaştırılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu hazırlanırken konu ile ilgili alanyazından yararlanılmıştır. Anket formunun geçerliliği ve güvenilirliği için üç öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde, SPSS istatistik programı kullanılarak, frekans ve yüzde dağılımları ile çapraz tablo karşılaştırmaları yapılmıştır. Elde edilen verilere göre araştırmanın önemli bulguları aşağıda sunulmuştur.

Araştırmaya katılan ortaokul öğretmenlerinin 146’sı kadın (%61,3), 92’si erkektir (%38,7). Öğretmenlerin %63,4’ünün afetler ile ilgili herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin %77,7’si evinde acil durum çantası bulundurmamaktadır. Öğretmenlerin %88,2’si evde acil durum çantası bulundurmayı gerekli görmektedir. Afetler ile ilgili herhangi bir eğitim almayan öğretmenlerin %70,1’i kadınlardan, %54,3’ü erkeklerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin yaşları ve çalışma yılları arttıkça, afetler ile ilgili eğitim alma durumlarının arttığı görülmektedir. Afetler ile ilgili eğitim alan öğretmenlerin evlerinde acil durum çantası bulundurma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %80,3’ü afetlere karşı bireysel hazırlıkların, toplumsal hazırlığa dönüşeceğini düşünmektedir. Öğretmenler afet eğitimleri içerisinde yer alması gereken en önemli üç olayı, deprem, sel ve yangın olarak belirtmektedirler.

Öğretmenlerin %93,7'si afetler ile ilgili eğitimlerin Acil Durum ve Afet Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bulgular içerisinde öğretmenlerin, afet eğitimlerinin sosyal bilimler içerisinde uygulanması gerektiğini, okul öncesi dönemde başlaması ve başladığı andan itibaren sürekli olarak devam etmesi gerektiğini söyledikleri görülmüştür. Öğretmenlerin %97,5'i afet eğitimlerinin öğretmenler dışında afetler ile ilgili uzmanlık eğitimi almış kişiler tarafından verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca öğretmenler MEB müfredatındaki afetler ile ilgili konuları ve üniteleri yetersiz bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Eğitim, Öğretmen, Afet Eğitimi

Abstract

The Evaluation of Disaster Education Implementation in terms of Teachers' Opinion in Turkey

The aim of this study is to evaluate of disaster education implementation in terms of teachers' opinion in Turkey. Descriptive survey model and questionnaire technique are used in this research. The research population of the study involves 436 teachers who working in secondary public schools in central district of Çanakkale. The sample group of this study consists of 238 teachers working in secondary public schools in central district of Çanakkale between the years of 2015 and 2016. The literature related to the subject has been taken into consideration during preparation of the questionnaire form. The expert opinion about validity and reliability of the questionnaire form was received from three lecturers at university. As for the analysis the gathered data; frequency and percentage analyzes and crosstab methods were applied by using SPSS statistical program.

The important findings of the research are presented as the following according to data gathered in this research: The number of female participants is 146 (61, 3%) and the number of male participants is 92 (38, 7%). It was observed that 63, 4% of teachers have not got any education about disasters. The 77, 7% of the teachers do not have emergency bag in their homes. The 88, 2% of teachers specify that it is necessary to have emergency bag in homes. The percentage of female teachers who have not got any disaster education is 70, 1%, and male teachers' is 54, 3%. It was observed also that educated teacher's rate increases as the age and working year's increase. The rate of teachers having emergency bag is higher than the ones who don't have emergency bag. The 80, 3% of teachers think that individual preparedness against disasters will convert to community preparedness. The teachers have indicated that three important events which must be considered in disaster education are;

disaster, flood and fire. The 93, 7% of teachers have indicated that disaster educations must be implemented by AFAD (Prime Ministry Disaster &Emergency Management Authority).

The teachers have indicated in the research that disaster education must be implemented in social sciences, starting from pre-school ages and continuing constantly to the high school. The 97, 5% of teachers have indicated that disaster education must be provided by a specialist about disaster instead of teachers. Also they argue that disaster education topics in curriculum of ministry of education are inadequate.

Key Words: Disaster, Education, Teacher, Disaster Education

Önsöz

İnsanların doğanın alanlarına daha fazla girmeye başlaması ile birlikte, afet olarak nitelendirilen olayları yaşama sıklığı da artmaya başlamıştır. Doğada kendiliğinden meydana gelen olayların afet sonucunu meydana getirmesi büyük oranda insanlardan kaynaklanmaktadır. Bunların dışında insanların doğrudan kendilerinden kaynaklanan afet olayları da meydana gelmektedir. İnsanların afetlere karşı yapmaya çalıştığı uygulamaların en önemlilerinden birisi afet eğitimleri olduğu için bu çalışmada “Türkiye’de uygulanmakta olan afet eğitimi uygulamalarını, öğretmen görüşleri açısından değerlendirmek” ve elde edilecek olan verilere göre önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda afet eğitimleri ile ilgili literatür taraması yapılmıştır ve Çanakkale ili merkez ilçesinde görev yapan ortaokul öğretmenlerinin afet eğitimleri ile ilgili görüşleri alınmıştır.

Bu çalışmada bana yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. İlknur MAYA’ ya teşekkür ederim. Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Tugay TUTKUN’A teşekkür ederim. Çalışma süresince fikir alışverişinde bulunduğum araştırma görevlileri, Hüseyin KOÇAK, Cüneyt ÇALIŞKAN ve Sefa MIZRAK’A teşekkür ederim. Ayrıca anket süresince yardım ve katkıda bulunan tüm ortaokul yöneticileri ve öğretmenlerine teşekkür ederim.

Temmuz 2016/ Çanakkale

Bektaş SARI

İçindekiler

Taahhütname	i
Onay	i
Özet	ii
Abstract	iv
Önsöz.....	vi
İçindekiler.....	vii
Kısaltmalar ve Tanımlar	x
Tablolar Listesi.....	xii
Bölüm I.....	1
Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Problem Cümlesi	4
Alt Problemler	4
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi	5
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
Varsayımlar	6
Tanımlar.....	7
İlgili Araştırmalar	8
Bölüm II	17
Kavramsal Çerçeve	17
2.1. Afet	17
2.2. Tehlike	18
2.3. Risk.....	18
2.4. Kriz	19
2.5. Türkiye’de Afetler	20
2.6. Afetlere Karşı Yaklaşımlar	21
2.7. Afet Türleri	25
2.7.1. Doğal afetler.....	25
2.7.1.1. Deprem	25
2.7.1.2. Sel.....	26

2.7.1.3. Çığ.....	26
2.7.1.4. Fırtına	27
2.7.1.5. Kuraklık.....	27
2.7.2. İnsan kaynaklı afetler.....	28
2.7.2.1. Ulaşım kazaları.....	28
2.7.2.2. Yangınlar	28
2.7.2.3. İş kazaları	29
2.7.2.4. Terör olayları.....	29
2.7.2.5. Savaşlar	30
2.7.2.6. Mülteci hareketleri	30
2.8. Afet Etkileri	31
2.8.1. Doğrudan etkiler	31
2.8.2. Dolaylı etkiler	31
2.9. Afet Eğitimi.....	34
2.9.1. Türkiye’de afet eğitimi	35
2.9.2 Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında afet eğitimi	39
2.9.3. Bazı ülkelerdeki afet eğitimleri ile ilgili bilgiler.....	45
2.9.3.1. Avustralya (Queensland).....	46
2.9.3.2. Fransa	46
2.9.3.3. Rusya.....	47
2.9.3.4. Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	48
2.9.3.5. Hindistan	49
2.9.3.6. Japonya.....	50
2.9.3.7. Fiji Adaları	51
Bölüm III.....	52
Yöntem.....	52
Araştırmanın Modeli.....	52
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	52
Verilerin Toplanması.....	54
Verilerin Analizi	55
Bölüm IV.....	56
Bulgular ve Yorum.....	56
4.1. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Bazı Özellikleri ile Afetler ile İlgili Eğitim Alma Durumuna İlişkin Görüşleri.....	56
4.2. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Bireysel Hazırlıkların Toplumsal Hazırlığa Dönüşme Durumu ve Bireysel Hazırlıkların Afet Sonrası Meydana Gelen Zararları Azaltma Durumu İle İlgili Görüşleri.....	59
4.3. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçerisinde Ele Alınan Başlıklar ve Bu Başlıkların Önem Durumu ile İlgili Görüşleri.....	61

4.4. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimi Uygulamaları ile İlgili Görüşleri	62
4.5. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçin Okul Şartlarının ve MEB Müfredatındaki Konuların Yeterliliği ile İlgili Görüşleri	65
4.6. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimi Uygulamalarının Ciddiyeti ile İlgili Görüşleri	66
Bölüm V	69
Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	69
Sonuç	69
Tartışma.....	71
Öneriler.....	75
Uygulayıcılar İçin Öneriler	75
Araştırmacılar İçin Öneriler	76
Kaynaklar	78
Ekler	84
Ek A: Veri Toplamak İçin Kullanılan Anket Formu.....	84
Ek B: Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmen Sayıları.....	89
Ek C: Milli Eğitim Müdürlüğü Olur Yazısı.....	90
Ek D: Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Komisyonu Değerlendirme Formu.....	91

Kısaltmalar ve Tanımlar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

AFAD: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

JICA: Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı

AYAYDER: Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği

AHDER: Afete Hazırlık ve Deprem Eğitimi Derneği

AKAY: Arama Kurtarma ve Acil Yardım Derneği

ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

AYAY: Acil Yardım ve Afet Yönetimi

İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi

BM: Birleşmiş Milletler

FAYDER: Felakette Acil Yardım Derneği

AKUT: Arama Kurtarma Derneği

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TUIK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

MMO: Makine Mühendisleri Odası

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

Tablolar Listesi

Tablo No	Sayfa
Tablo 1. Ekonomik Kayıpları 1900 Yılından İtibaren Kayıt Altına Alınan Depremler	33
Tablo 2. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokullar ve Ortaokullar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında Afetler İle İlgili Kazanımlar.....	40
Tablo 3. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokullar ve Ortaokullar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Afetler ile İlgili Kazanımlar	41
Tablo 4. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokullar ve Ortaokullar Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarında Afetler ile İlgili Kazanımlar.....	42
Tablo 5. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Liseler Coğrafya Dersi Öğretim Programında Afetler ile İlgili Kazanımlar	44
Tablo 6. Katılımcıların Demografik Bilgileri	53
Tablo 7. Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı.....	54
Tablo 8. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimi Alma, Afete Maruz Kalma ve Acil Durum Çantası Bulundurma ile İlgili Bilgileri.....	56
Tablo 9. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Bazı Özellikleri ile Afetler ile İlgili Eğitim Alma Durumuna İlişkin Görüşleri	58
Tablo 10. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Bireysel Hazırlıkların Toplumsal Hazırlığa Dönüşme Durumu ve Bireysel Hazırlıkların Afet Sonrası Meydana Gelen Zararları Azaltma Durumu ile İlgili Görüşleri	60
Tablo 11. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçerisinde Ele Alınan Başlıklar ve Bu Başlıkların Önem Durumu ile İlgili Görüşleri	61
Tablo 12. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Eğitimlerin Hangi Kurumlar Tarafından Verilmesi Gerektiği ve Afet Eğitimlerinin Ders İçerisinde Ele Alınması ile İlgili Görüşleri.....	63

Tablo 13. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçin Okul Şartlarının ve MEB Müfredatındaki Konuların Yeterliliği ile İlgili Görüşleri.....	65
Tablo 14. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimi Uygulamalarının Ciddiyeti ile İlgili Görüşleri	67

Bölüm I

Giriş

Problem Durumu

Eğitim, birçok alanda olduğu gibi afetler konusunda da oldukça önemli bir yere sahip olan ve uygulaması önemli bir kavramdır. Çünkü insanlar herhangi bir afet meydana geldiğinde neler yapmaları gerektiğini ve nasıl davranmaları gerektiğini, aldıkları afet eğitimleri ile ortaya koyabilirler. Ayrıca afet öncesinde alınan eğitimler, afet sonrası meydana gelen zor süreçler ile başa çıkma konusunda insanlara yardım edebilmektedir. Afet eğitimi; herhangi bir afet meydana gelmeden önce başlayan, afetlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapılması gerektiğini çok disiplinli bir yapı içerisinde ele alan eğitimlerdir (Maya ve Sarı, 2016).

Afetlere yaklaşım konusunda insanlar yardım etme ve yara sarma yöntemlerini oldukça uzun bir süre kullanmışlar ve kısmen kullanmaya devam etmektedirler. Ancak çeşitli gelişmeler göstermiştir ki afetlere hazırlıklı olmak ve etkilerini en aza indirebilmek için yapılması gerekenlerin başında, ciddi bir şekilde ve süreklilik içerisinde yürütülen afet eğitimlerinin olduğu görülmektedir.

Türkiye’de afet eğitimi ile ilgili çeşitli eğitim programları ve projelerin, çeşitli aralıklarla uygulandığı ve sonlandırıldığı görülmektedir. Ülkemizde afetler ile ilgili okullardaki eğitimlerin ilk olarak, 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından ortaöğretim öğrencilerine seçmeli ders olarak, “Çevre ve İnsan” adı altında verilmeye başlandığı görülmektedir (Ünal ve Dımışkı, 1999). Bu dersin içerisinde sekiz üniteden bir tanesi afetler başlığı altında, “Doğal ve İnsan Nedenli Afetler” olarak işlendiği görülmektedir. Ancak bu dersin, hangi okullarda, hangi öğrencilere, hangi öğretmenler tarafından ve ne kadar süre verildiği ile ilgili bilgiler eksik kalmaktadır.

Afet eğitimleri her şeyden önce sürdürülebilir ve öğrencilere ulaşabilirliği, ölçülebilir olmalıdır. Afet eğitimleri, toplumda afet bilincinin gelişmesi ve afet kültürünün yerleşmesi için en temel çalışmalardır ve ileriye dönük olarak mutlaka süreklilik içerisinde yapılmalıdır (Erkan, Özmen ve Güler, 2011).

Türkiye’de uygulanmış ve uygulanmakta olan bazı afet eğitimlerine baktığımızda, 1995 yılında Arama ve Kurtarma Derneği (AKUT) istek ve talep doğrultusunda afet bilinçlendirme eğitimleri vermeye başladığı görülmektedir (AKUT, 2015). 1997 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) “Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi” kurulmuştur. 2001 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) “Afet Yönetimi Merkezi” kurulmuştur (İTÜ, 2015). 2006 yılında ODTÜ “Online Doğal Afet Risk Yönetimi Sertifika Programı” başlatıldığı görülmektedir (ODTÜ, 2015).

Afetler konusunda eğitimler veren çeşitli Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve özerk kurumların ortak noktaları, yaşanan afetler sonrasında eğitim ihtiyacının büyüklüğünü hissederek yola çıkmalarıdır. Ancak bu eğitimler kişilerin isteği doğrultusunda başvurabilecekleri eğitimlerdir. Dolayısıyla toplumun büyük kesimine ulaşması kısmen zor olabilmektedir. 2010 yılına gelindiğinde Milli Eğitim Bakanlığı ile Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) arasında imzalanan protokolle beraber “Okul Tabanlı Afet Eğitimi Projesi” başlatılmıştır. Projenin ilk etapta Marmara Bölgesinde bulunan 10 il içerisindeki 80 okulda hayata geçirildiği görülmektedir. 2013 yılında projenin tekrar değerlendirildiği ve yaygınlaştırılmasına karar verildiği görülmektedir (MEB, 2015).

Eğitim, örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak sınıflara ayrılabilir (Sönmez, 2007). Afet eğitimleri, zorunluluk ve süreklilik açısından örgün eğitim olarak ele alınabilir. Afet eğitimleri ihtiyaç duyulduğunda ya da çeşitli zaman dilimlerinde yürütülen programlar değil, belirli bir birikimsel süreçle özellikle çocukların gelişim çağını da içine alacak şekilde yürütülmelidir. Afet eğitimleri çocukların kişisel ve psikolojik gelişimleri göz önüne alınarak

basitten karmaşığa doğru bilimsel bir temelde yapılmalıdır. Temel afet bilgilerini içeren basit düzeydeki eğitimler özellikle 7-12 yaş arası çocuklara verilmelidir. Çünkü bu yaş grubunun yapılan çalışmalarda en uygun yaş gurubu olduğu belirtilmektedir (Özgüven, 2006). Verilecek afet eğitimlerinin zorluk derecesi uzmanların yapacağı çeşitli değerlendirmelerden sonra belirlenmelidir. Afet eğitimleri, toplumda afet bilincinin gelişmesi ve afet kültürünün yerleşmesi için en temel çalışmalardır ve ileriye dönük olarak mutlaka süreklilik içerisinde yapılmalıdır (Erkan, Özmen ve Güler, 2011).

Afet eğitimlerin ilk başlarda büyük oranda deprem, volkan ve sel gibi doğa olaylarına ve çeşitli tehlikelere odaklanmış olarak yürütüldüğü görülmektedir. Ancak daha sonraları eğitimlerin, çocukların karşılaşılabilecekleri afetlerin farkında olmaları, hazırlıklı olmaları ve nasıl başa çıkabilecekleri konusunda verilmeye başlandığı görülmektedir (Petal ve Izadkhan, 2008).

Afet eğitimleri konusunda çeşitli projelerin uygulanmış ve uygulanmaya devam ettiği görülmektedir. Ancak uygulanan projelerin bazı durumlarda sonlandırıldığı veya çeşitli sebeplerden dolayı kesintiye uğradığı görülmektedir. Afet eğitimi uygulamalarının MEB tarafından bir program dâhilinde verilmesi, hem meydana gelen aksaklıkları azaltabilir hem de eğitimlerin amacına ulaşabilmesine katkı sağlayabilir. Afet eğitimlerinin amacına ulaşabilmesi ve sorunsuz olarak uygulanabilmesi için eğitimdeki önemli faktörlerden birisi olan öğretmenler ile iletişim ve işbirliği halinde olunmasının faydalı olması beklenmektedir.

Afet eğitimleri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, eğitimlerin resmi kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve çeşitli özel kuruluşlar tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Afet eğitimi uygulamalarının, diğer kurum ve kuruluşlar ile birlikte MEB çatısı altında ve liderliğinde verilmesi, uygulamadaki aksaklıkların azaltılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Ayrıca afet eğitimlerinin neler olduğu, hangi dönemlerde ve kimler tarafından verileceği program dâhilinde yürütülmelidir. Tamda bu noktada verilecek olan afet

eğitimlerinin içeriği ve uygulamaları ile doğrudan muhatap olan retmenlerin görüşleri ve nerileri dikkate alınmalıdır. retmen görüşleri, afet eğitimlerindeki eksikliklerin ve yanlışlıkların giderilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Problem Cümlesi

Türkiye’de uygulanmakta olan afet eğitimi ve afet eğitimi uygulamalarına yönelik ortaokul retmenlerinin görüşleri nelerdir?

Alt Problemler

- 1) Ortaokullarda görev yapan retmenlerin bazı özellikleri ile afetler ile ilgili eğitim alma durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Ortaokullarda görev yapan retmenlerin, bireysel hazırlıkların toplumsal hazırlığa dönüşme durumu ve bireysel hazırlıkların afet sonrası meydana gelen zararları azaltma durumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 3) Ortaokullarda görev yapan retmenlerin, afet eğitimi içerisinde ele alınan başlıklar ve bu başlıkların önem durumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 4) Ortaokullarda görev yapan retmenlerin, eğitimlerin hangi kurumlar tarafından verilmesi gerektiği ve afet eğitimlerinin ders içerisinde ele alınması ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 5) Ortaokullarda görev yapan retmenlerin, afet eğitimi için okul şartlarının ve MEB müfredatındaki konuların yeterliliği ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 6) Ortaokullarda görev yapan retmenlerin, afet eğitimi uygulamalarının ciddiye ili ilgili görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Afet eğitimi uygulamaları birçok alanda olduğu gibi karşılıklı etkileşim içerisinde uygulanan süreçlerdir. Verilen eğitimler çeşitli teorik bilgilerden oluşmasının yanı sıra, uygulama ve tatbikat eğitimleri de gerekli bölümler arasındadır. Afet eğitimlerinin içeriğinin, niteliğinin, zamanlama ve programının iyi olması kadar, eğitimin yürütücüsü konumunda olan öğretmenlerin konu ile ilgili görüş ve önerilerinin neler olduğu da önem arz etmektedir. Yapılan eğitimlerin istenilen amaca ulaşabilmesi için, öğretmen görüş ve önerilerinin dikkate alınmasının faydalı olacağı söylenebilir.

Bu çalışmada, Türkiye’de uygulanmakta olan afet eğitimi uygulamalarını, ortaokul öğretmenlerinin görüşleri açısından değerlendirmek ve elde edilecek verilere göre önerilerde bulunmak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Afetler insanların doğal alanlara daha fazla girmesi ile kendini daha sık gösteren olaylar haline gelmiştir. İnsanların afetleri ortadan kaldırmaları mümkün olmayabilir. Fakat etkilerini alınan çeşitli önlemler ile en aza indirmeleri mümkündür. Bunun için alınacak tedbirlerin temel kaynağında afet eğitimleri bulunmaktadır. Afet eğitimi uygulamaları kısa programlar halinde değil daha kapsamlı ve sürdürülebilir bir sistematik halinde yapılmalıdır. Fakat Türkiye’de uygulanmakta olan afet eğitimlerinin farklı kurumlar tarafından ve birbirinden bağımsız olarak ele alındığı görülmektedir.

Afet eğitimleri, afetlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapılması gerektiğini çok disiplinli bir yapı içerisinde ele alan eğitimlerdir. Dolayısıyla böyle kapsamlı eğitimlerin yürütülmesi çeşitli sivil toplum kuruluşları ve diğer kurumlar ile birlikte MEB liderliğinde sağlanmalıdır. Mevcut sistemde uygulanan afet eğitimlerinin, farklı ve koordinasyonsuz olarak yürütülmeleri, bu eğitimlerin amacına ulaşmalarına engel olabilir. Toplum için son

derece önemli bir konu olan afet eğitimlerinin amacına ulaşabilmesi için tüm eğitimlerin Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında yürütülüyor olması oldukça önem arz etmektedir.

Bu araştırma ile Türkiye’de uygulanmış ve hala uygulanmakta olan afet eğitimleri kapsamlı olarak ele alınmakta ve afet eğitimi uygulamaları ile ilgili olarak, eğitimlerin içeriği, amacı, hedef kitlesi, fiziki şartlar gibi konularda öğretmen görüşleri alınmaktadır. Alınan öğretmen görüşlerine paralel olarak, verilen eğitimlerin eksik yönlerinin tespiti ve daha verimli hale getirilebilmesi için neler yapılması gerektiği, araştırmayı önemli kılan noktalardır. Ayrıca Türkiye’de afet eğitimi uygulamaları ile ilgili olarak öğretmen görüşlerinin alındığı bir çalışmanın bulunmaması da çalışmaya önem katmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- a) Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı, Çanakkale ili Merkez ilçesinde bulunan ortaokullar ile sınırlıdır.
- b) Araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Çanakkale il merkezinde yer alan ortaokullarda görev yapan öğretmenler ile sınırlıdır.
- c) Araştırma, verileri toplamak amacıyla oluşturulan anket ile sınırlıdır.
- d) Araştırma, ulaşılabilen yazılı kaynaklar ile sınırlıdır.

Varsayımlar

- a) Araştırmaya katılan öğretmenlerin anket sorularına verdiği cevaplar, gerçeği yansıtmaktadır.
- b) Çalışma grubu olarak seçilen öğretmenler, araştırma evrenini temsil etmektedir.
- c) Araştırmaya katılan öğretmenler, aynı mesleğe mensup oldukları için homojen kabul edilmişlerdir.
- d) Kullanılan istatistiksel teknikler, amaca uygundur.

Tanımlar

Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Sönmez, 2007).

Afet: Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olaylardır (AFAD, 2015).

Afet Eğitimi: Herhangi bir afet meydana gelmeden önce başlayan, afetlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapılması gerektiğini çok disiplinli bir yapı içerisinde ele alan eğitimlerdir (Maya ve Sarı, 2016).

Afet Eğitimi Uygulamaları: Afet eğitimlerinin okullarda veya verilmek istenen uygun alanlarda, teorik ve sonrasında pratik tatbikatlar olarak uygulanması için yapılan programlı eğitim süreçleridir.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde afet eğitimleri ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmektedir. Yapılan çalışmalar çalışma yılı yeni olandan eski olanlara doğru sıralanarak verilmektedir. Çalışmaların tamamı değil önemli görülen kısımları özet haline getirilerek verilmektedir.

Aksoy ve Sözen (2014), yaptıkları çalışmada 2011-2012 öğretim yılında Düzce il merkezinde çeşitli liselerde öğrenim gören ve rastgele seçtikleri 411 öğrenci ile görüşme gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada lise öğrencilerinin coğrafya dersinde verilen deprem eğitimine ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadırlar. Çalışma sonucunda lise öğrencilerinin coğrafya dersinde verilen deprem eğitimine ilişkin görüşleri cinsiyet, oturdukları konutun mülkiyeti, bina kat sayısı, gelir ve en fazla güven duyulan kurum değişkenine göre benzer çıkmıştır. Ancak öğrencilerin görüşleri okul türü değişkenine göre farklı bulunmuştur. Bu durum farklı lise türlerinde verilen deprem eğitimlerinin aynı olmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca aynı yaş grubunda yer alan öğrencilere deprem eğitimi konusunda standartlaştırılmış bir eğitimin verilmesi gerektiği önerilmektedir.

Şeker ve Akman (2014), yaptıkları çalışmalarında Van depremi sonrasında kentte çalışmaya devam eden polis memurlarının depreme yönelik duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkileri, afet sonrası günlük yaşamlarındaki değişimleri ve farkındalık düzeylerini değerlendirmişlerdir. Van ilinde görevli olan 203 polis memuruna hazırlanan anket formu uygulamışlardır. Çalışma sonucunda deprem sözcüğü anlam gruplarına göre incelenmiş ve kaderci atıf grubunda bilimsel atıf grubuna göre yüksek tepki ortalamaları gözlemlenmektedir. Katılımcıların %87'sinin deprem anında dua ettiği, teslimiyet gösterdiği ve durumu kabullenmeye yönelik davranışlarda bulunduğu görülmektedir. Bu durumun afetlere yaklaşım açısından gerekli eğitim ve bireysel hazırlıkların kaderci düşünceler

karşısında yetersiz kaldığından kaynaklanabileceği vurgulanmaktadır. Ayrıca çalışmada afet farkındalığı ve risk algısı konusunda eğitim ve projeler yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Öztürk (2013), öğretmen adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma yapmak için, Hacettepe Üniversitesinde sınıf öğretmenliği okuyan 10 tane 4. Sınıf öğrencisiyle detaylı olarak görüşme gerçekleştirmiştir. Yapılan araştırma sonucunda, depremden etkilenen bireylerde afetten hemen sonra depreme karşı duyarlılık görülürken, zaman geçtikçe önlemlerin hem bireylerce hem de yetkililerce yeterince alınmadığı görülmektedir. Ayrıca araştırmada yer alan öğretmen adaylarının her biri depremi yaşamış olmalarına rağmen zamanla aldıkları önlemlerin azaldığı ve depremin etkilerini unuttukları görülmektedir. Ayrıca çalışmada okullardaki deprem eğitimlerinin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Ohnishi ve Mitsunashi (2013), yaptıkları çalışmada afet eğitiminin çocukların hayatlarının daha güvende olmasındaki rolünün her geçen gün daha önemli bir yere geldiğini belirtmektedirler. Ayrıca afete hazırlıklı olmak için coğrafya eğitimine vurgu yaparak harita okuma ve özellikle tehlike haritalarını belirleme konusunun önemini ortaya koymaktadır. Çalışmanın içerisinde afet eğitimlerinin insanlara doğanın iki yönünü öğreteceği belirtiliyor. Bunlardan ilki, doğanın nimetleri ve lütufları diğeri ise afetlerdir.

Aksoy (2013), yaptığı çalışmasında Van ili Erciş ilçesinde öğrenim gören 194 ortaöğretim 9. Sınıf öğrencisi ile öğrencilerin 'deprem' kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışma bulgularından elde edilen verilere göre katılımcılar 40 farklı metafor üretmişlerdir. En fazla olan metaforlar arasında, istenmeyen duygu, olay, yok edici güç ve zarar veren doğal olay bulunmaktadır. Çalışma sonucunda insanların hayatları boyunca belki de hiç yaşamayacaklarını düşündükleri bir konuyla ilgilenmemeleri, deprem eğitimini zorlaştıran en büyük problemlerden birisi olarak belirtilmektedir. Ayrıca katılımcılar depremi kıyamet günü, korku, ölüm ve psikolojik

sarsıntı olarak da açıklamaktadırlar. Çalışmada doğal afete maruz kalmış olan bireylerin algılarının ortaya konmasının gerektiği ve bu sayede deprem gibi çok büyük zararlar verebilecek doğal afetlerin algılanmasında ki yanlışlıklar ortaya konularak, bunların düzeltilmesi için gerekli eğitimlerin verilmesi gerektiği önerilmektedir.

Panic, Majkic ve Milijanovic (2013), yaptıkları çalışmada Sırbistan da Kraljevo şehrinde öğrenim gören 11-15 yaş arası 250 öğrenci ile öğrencilerin risk alguları ve deprem anında gerçekleştirdikleri davranışlar hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla anket yoluyla bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Katılımcı öğrencilerin yalnızca %12'si deprem anında yapılması gerekenleri doğru olarak cevaplamıştır. Öğrencilerin %60'ının verdiği cevapların yanlış olduğunun farkında olmadığı görülmektedir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin deprem öncesi, anı ve sonrasında doğru davranışlar sergileyebilmesi için eğitilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca doğal afetlere karşı doğru davranışlar sergileyebilmek için bir rehberlik hizmeti verilmesi gerektiği ve bu rehberliğin okullarda çocuklara verilen eğitimin bir parçası olması gerektiği belirtilmektedir.

İnal, Kocagöz ve Turan (2012), yaptıkları çalışmada 18-23 yaş arası bireylerin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadırlar. Araştırma Gümüşhane Üniversitesi Kelkit Aydın Doğan Meslek Yüksekokulunda okuyan 291 öğrenci ile görüşülerek ve öğrencilere 10 adet afet bilinci bilgi sorusu sorularak yapıldığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin puan ortalaması oldukça düşük bulunmuş ve afet eğitimi ile bilgi puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edildiği görülmektedir. Sonuç olarak afet eğitiminin bilgi puanını artırdığı ve temel afet bilinci eğitiminin gerekli olduğu ortaya konmaktadır. Ayrıca eğitimlerin ilköğretim müfredat programlarından başlayarak eğitim programlarının içine alınması ve yaygınlaştırılması gerektiği önerilmektedir.

Kırıkkaya, Ünver ve Çakın (2011), yaptıkları çalışmada Kocaeli ilindeki tüm okullardan rastgele seçtikleri 80 fen ve teknoloji öğretmeni ile ilköğretim fen ve teknoloji

programında yer alan afet eğitimi konusundaki kazanımların, etkinliklerin ve açıklamaların önemi ve gerçekleştirme düzeylerine ilişkin görüşme yaptıkları görülmektedir. Çalışma sonucunda öğretmenlerin fen ve teknoloji programında yer alan kazanımları çok önemli buldukları ve çoğunu gerçekleştirdikleri belirlenmektedir. Ayrıca kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre anlamlı bir farkla kazanımları daha önemli buldukları ve daha çok gerçekleştirebildikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Öğretmenlerin afet eğitimi konusunda karşılaştıkları güçlükler arasında en çok afet eğitimine ilişkin yeterli etkinlik kitabının bulunmaması sonrasında ise öğrencileri MEB tarafından uygulanan sınavlara hazırlamanın afet eğitimi ile ilgili ders işlemelerine engel olması, öğrencilerin ilgisizliği ve uygun materyallerin bulunmaması gelmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yarısına yakını afet eğitiminin, Afet Eğitim Merkezleri, Kızılay veya benzeri kuruluşlar tarafından verilmesi gerektiğini düşünürken diğer yarısı afet eğitiminin milli eğitim programlarında ayrı bir ders olarak okutulması yönünde görüş bildirmektedir.

Coşkun (2011), yaptığı çalışmada Türkiye genelinde farklı illerde yaşayan değişik demografik özelliklere sahip 105 kişinin afet eğitimine bakış açısını belirlemeyi hedefledikleri görülmektedir. Bu amaç doğrultusunda demografik özellikler itibari ile birbirinden farklılıklar gösteren bireylerin, afet konusundaki bilgi düzeyi, afet eğitimi almaya istekli olma durumları, afet eğitimi veren kuruluşlar ile ilişkileri ve verilen afet eğitimlerinin kendilerine hitap edip etmediği konularında bir inceleme yapılmaktadır. Çalışma sonucunda katılımcıların %83'ü afet eğitimi alma konusunda herhangi bir kuruma başvurmadıklarını ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak çalışmada, toplumun eğitim almaya gönüllü olmadığı ve kadercilik anlayışla yaklaşarak meydana gelen herhangi bir olayın sonucunu kişisel çabaların değiştirmeyeceği inancı olduğu belirtilmektedir. Katılımcıların %99'u afet eğitiminin gerekli olduğu görüşünü savunmasına rağmen büyük çoğunluğunun eğitim alma konusunda isteksiz olması düşündürücü bir sonuç meydana getirmektedir. Herhangi bir afet anında ilk yardım

müdahalesi yapabilecek ve yapamayacaklarını söyleyenlerin sayısı neredeyse yarı yarıya çıktığı görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu afet eğitimlerinin can ve mal güvenliği sağlamayacağı görüşünü belirtmektedirler. Ayrıca çalışmada öğrencilerle yapılan ankette dinleme, okuma, sunum ve video grubu olarak eğitim verilmesinin faydasına yer verilmiş ve en fazla öğrenmenin video grubunda meydana geldiği görülmektedir.

Karataş (2011), yaptığı çalışmasında Kars ilinde öğrenim gören 96 ilköğretim öğrencisini çalışmasına dâhil etmiş ve 4. ve 5. Sınıf sosyal bilgiler dersindeki afet eğitiminde drama tekniğinin kullanılmasının öğrencilerin başarılarına etkisini araştırmıştır. İki gruba ayırdığı öğrencilere 6 hafta boyunca birine normal öğretim diğerine ise drama tekniği ile ders anlatmıştır. Çalışma sonucunda drama tekniğinin uygulandığı öğrenci grubunun bilgi seviyesinde anlamı derecede bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Drama tekniğinin uygulandığı öğrenci grubunun tutumları ünitenin işleniş yöntemine bağlı olarak olumlu yönde değişmektedir. Afet eğitimlerinde kullanılacak olan drama tekniğinin geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili olduğu ve 4. ve 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi işlenirken uygulanabileceği önerilmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinin daha kolay ve anlaşılır bir hale gelebilmesi için somutlaştırılması gerektiği ve bu yönde drama tekniğinin en uygun yöntemler arasında olabileceği vurgulanmaktadır.

Özgen, Ünal ve Bindak (2011), yaptıkları çalışmalarında öğretmen adaylarının doğal afetler konusunu, etkili öğrenme biçimlerini saptamayı amaçlamakta ve bu amaç doğrultusunda 281 öğretmen adayının görüşüne başvurmuşlardır. Öğretmen adayları coğrafya öğretmenliği, ilköğretim sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği alanlarında öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarına öğrenme biçimleri olarak, bireysel, grupsal, kinetiksel ve görsel öğrenme çeşitleri sunulmaktadır. Bulgular arasında kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre öğrenme biçimlerinin birçoğunu anlamlı seviyede daha çok tercih ettikleri ortaya çıkmakta ve bu durum kadınların lehine sonuç ortaya çıkartmaktadır. Sonuç

olarak coğrafya öğretmen adayları en sık görsel öğrenme biçimini tercih etmektedirler. Öğretmen adaylarının en çok tercih ettikleri öğrenim biçimleri sırasıyla görsel, grupsal ve işitsel öğrenme biçimleri olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının en çok tercih ettikleri görsel öğrenim biçimi ile mezun oldukları lise türü arasında da istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Buna göre, düz lise mezunu olan öğretmen adaylarının, diğer lise mezunlarından daha çok görsel öğrenim biçimini tercih ettikleri belirlenmektedir. Ayrıca çalışmada, doğal afetlerin anlatılacağı haftalarda, sınıfın duvarlarının ve panolarının resim ve posterlerle donatılmasının öğrencilerin derse yönelik ilgisini artıracığı ve öğreticinin sınıf ortamında öğrencilerin en çok tercih ettikleri öğrenim biçimine uygun olarak ders konularını işleminin, hem öğretmen hem de öğrencilerin sıkılmayacağı ve daha zevkli ders işleyebileceği belirtilmektedir.

Fetih ve Gülay (2011), yaptıkları çalışmada deprem bilinci artırma programının (DEBAP) 6 yaş çocukları üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçladıkları görülmektedir. Program 10 adet etkinlikten oluşmuş ve anasınıfı öğretmenleri tarafından uygulanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, İstanbul'da okul öncesi eğitime devam eden 6 yaş grubundan 105 çocuk oluşturmaktadır. Programın etkisini belirlemek amacıyla 8 maddelik bir ön-son test uygulanmıştır. Araştırma bulgularında, programın 6 yaş çocukların depremle ilgili bilgi ve bilinç düzeyleri üzerinde anlamlı etkisinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Program sonunda çocukların depreme yönelik korkularının azaldığı, deprem sırasında yapılması gerekenler ve deprem öncesinde sınıfın daha dayanıklı hale getirilmesi ile ilgili bilgi düzeylerinin arttığı ve deprem sırasındaki can ve mal kayıplarının nedenlerine yönelik bilgi düzeylerinin arttığı ortaya çıktığı görülmektedir.

Cin (2010), yaptığı çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının, doğal afetler ile ilgili yanlışlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği programına devam eden 164 öğrenci ile görüşme

gerçekleştirmiştir. Çalışmada öğrencilerin afetler konusunda çeşitli yanılgılar içerisinde oldukları tespit edilmektedir. Çalışma sonucunda öğrencilerin %81,7'si depremin şiddeti ile depremin büyüklüğünü karıştırmaktadırlar. Öğrencilerin %50'si kuru akarsu yataklarının sel riski taşımadığı yönünde görüş bildirmektedir. Ancak kısa sürede yoğun yağın yağmurlar kuru akarsu yataklarında ani sel oluşma riskini artırmaktadır. Öğrencilerin %65,9'u yıldırım çarpan kişide elektrik bulunduğunu ifade etmektedir. Ancak yıldırım çarpması kişinin üzerine elektrik boşalması ile olur ve elektrik kişi üzerinde depolanmaz. Ayrıca çalışmada Öğretmenlerde yanılı ve yanlış bilgiler olduğu takdirde benzer yanılgıların öğrencilerde de olabileceği konusu üzerinde durulmuş ve öğrencilere yanılgıların aktarılmaması için öğretmen adaylarının göreve başlamadan önce yanılgılarını düzeltmeleri ve bilgi seviyelerini artırmalarının önemi vurgulanmaktadır. Bu nedenle öğretmen adaylarının doğal afetler ile ilgili yanılgılarını gidermek ve bilgi seviyelerini artırmak için doğal afetleri konu alan derslerin sınıf öğretmenliği programında okutulması önerilmektedir.

Aydın ve Coşkun (2010), yaptıkları çalışmalarında ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin deprem kavramını nasıl algıladıklarını tespit etmeyi amaçlamışlar ve bu amaç doğrultusunda Ankara, Adana, Antalya ve Karabük'te öğrenim gören 553 7. Sınıf öğrencisi ile görüşme yapmışlardır. Öğrencilerin %19,5'i depremi doğal bir afet olarak tanımlamışlardır. %22,6'sı depremi insanların ölümü ve binaların çökmesi olarak ve %11,6'sı da depremi olumsuz etkileri bilinçsiz insan davranışları yüzünden artabilen doğal afet olarak tanımlamaktadırlar. Çalışma sonucunda öğrencilerin tam anlamıyla bir tanımlama yapamadıkları ve genel bilgi seviyelerinin yeteri düzeyde olmadığı belirlenmektedir. Ayrıca çalışmada çevre ve afet eğitiminin okul ve toplum odaklı olarak yürütülmesi gerektiği, sadece okulla kısıtlı kalmaması ve öğrencilerin okulda öğrendiklerini sosyal yaşantılarına aktarabilmeleri ve verilen afet eğitimlerinin daha gerçekçi ve uygulanabilir olmaları önerilmektedir.

Akinoğlu ve Sarı (2009), “İlköğretim Programlarında Çevre Eğitimi” adlı çalışmalarında Türkiye’deki ilköğretim programlarında çevre eğitimi ile ilgili konuları belirlemeye çalışmışlardır. Bu amaçla ilköğretim programlarındaki dersler ve bu derslerde yer alan öğrenme alanları, temalar, ünite ve kazanımları belirlemişler ve incelemişlerdir. Sonuç olarak Türkiye’de ilköğretim programlarında çevre ile ilgili kazanımların oranını %11,82 olarak bulmuşlar ve bu oranın içerisinde afet eğitimi konu başlığı altında eğitimler verildiğini de tespit ettikleri görölmektedir. Çevre eğitimi ile ilgili konulardan doğal afetler konusunun en fazla birinci sınıf hayat bilgisi dersi kazanımları içerisinde yer aldığını belirtmektedirler. Ayrıca 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi ve 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde afetler ile ilgili kazanımların olduğunu ortaya koymaktadırlar.

Şimşek (2007), yaptığı çalışmasında 40 kişilik 1. 2. 6. ve 8. Sınıf öğrencilerinin deprem hakkındaki görüşlerini almaktadır. Öğrencilerin hiçbirisinin depremi bilimsel anlamda tam olarak açıklayamadığını bulduğu görölmektedir. Ayrıca öğrencilerin yarısı deprem hakkındaki bilgilerini televizyondan edindiklerini söyledikleri görölmektedir. Yapılan çalışmanın sonucunda öğrencilerin afetler konusunda okullarda alması gereken bilimsel bilginin etkili ya da yeterli olmadığı görölmektedir.

Özgüven (2006), yaptığı çalışmasında ilköğretim öğrencilerine verilen temel afet bilinci eğitiminin bilgi düzeyine etkisini ölçmek için yarı deneysel olarak araştırmasını gerçekleştirmiştir. Toplamda 119 öğrenci ile görüşme yapmış ve afet eğitimi verilen ve verilmeyen öğrencileri karşılaştırmaktadır. Çalışma sonucunda afet eğitimi verilen öğrencilerin %70 inin evlerinde aile afet hazırlık planı yaptıkları ve eğitimden sonra öğrencilerin temel afet bilgi düzeylerinin anlamlı derecede arttığı görölmektedir. Ayrıca çalışmada afet eğitimi verilmesinin öğrencilerin bilgi düzeyini artırdığı için verilen eğitimlerin MEB aracılığıyla ve süreklilik içerisinde verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Afet eğitimi çalışmalarının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Tanaka (2005), yaptığı çalışmada afet eğitiminin depremlere hazırlıklı olma açısından halk üzerindeki etkisini araştırmakta ve ülke karşılaştırması yaparak Fukui Japonya ve California, USA ülkelerindeki 551 kişi ile görüşmüş ve karşılaştırma yapılmaktadır. Çalışmada gelecekteki depremlere hazırlıklı olmak için en uygun eğitim türünün ne olduğu ve afet eğitiminin insanların hazırlıklı olma durumunu nasıl geliştirebileceği sorularına yanıtlar aranmaktadır. Çalışmada iki ülkedeki kişiler, eşya kullanımı, ev yönetimi, sosyal aktiviteler ve eğitim kaynakları konularında karşılaştırılmaktadır. Çalışma sonucunda Amerika'daki katılımcıların deprem anında eşya kullanımı açısından Japonya'daki katılımcıdan daha hazır olduğu ancak Japonya'daki katılımcılarında ev yönetimi, sosyal aktiviteler ve eğitim kaynaklı kullanımı konusunda daha hazır oldukları görülmektedir. Ayrıca her iki ülkedeki katılımcılar içerisinde afet eğitimi alanların, eğitim almayanlara göre depreme daha hazır bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Bölüm II

Kavramsal Çerçeve

2.1. Afet

Afetler meydana geldiklerinde insanlar için maddi ve manevi anlamda olumsuz durumlar ve kayıplar oluşturan olaylardır. Afet, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü'nde "çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2015). Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Açıklamalı Afet Yönetimi Sözlüğünde afet, "Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olay" olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2015).

Birleşmiş Milletlere (BM) göre ise afet: "Geniş anlamda maddi, manevi, ekonomik ve çevresel kayıplar ve etkiler içeren, toplumun kendi imkânları ile başa çıkma yetisini aşan, toplum veya insan topluluğunun işlevselliğini olumsuz etkileyen olaylar" olarak tanımlanır. Afetler farklı kaynaklarda çeşitli tanımlara sahip olsalar da sonuç itibari ile bir kayıp meydana getirmeleri konusunda ortak bir paydaya sahiptirler.

Afetler bir olay değil, olayın meydana getirdiği çeşitli sonuçlardır. Bu yüzden afetlere yaklaşımlar belirlenirken, olayın ortadan kaldırılma durumu değil sonuçlarını azaltma ve yok etme durumu prensip olarak belirlenmelidir. Afetlerin meydana geldiği yerlerde kayıp ve zararların boyutu, olayın şekli, fiziki yapılar ve insanların hazır bulunuşluk seviyeleri gibi etkenler ile belirlenmektedir. Red Cross ve Red Crescent societies' in hazırladığı World Disaster Report 'a göre afet: Ondandan fazla insanın ölümüne ve yüzden fazla insanın etkilenmesine ya da yardım için resmi kuruluşlara başvurmasına yol açan savaş dışı olaylar olarak tanımlanmaktadır (Akyel, 2007). Genel olarak tanımlara bakıldığında, bir olayın afet

niteliği taşıması için insanlar açısından maddi ve manevi kayıplar meydana getirmesi ve toplumun imkânlarının yetersiz kalması gerektiği görölmektedir.

Teknolojik ve bilimsel gelişmeler ilerledikçe afetlere karşı müdahale yöntemleri ve önceden hazırlık çalışmaları güç kazanmıştır. Fakat afetlerin can kaybı ve yaralanmalara sebebiyet vermelerinin yanında, büyük oranda ekonomik ve kalkınma projelerine de zarar vermelerinin ayrıca bir önemi oluşmuştur. Bu yüzden son yıllarda dünyadaki birçok uluslar arası kurum ve kuruluşlar bu alanda çalışmalar yapmaya ve afetlerin özellikle maddi ve manevi etkilerini azaltmaya yönelmişlerdir.

2.2. Tehlike

Tehlike AFAD açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğünde: Belirli bir zaman veya coğrafyada ortaya çıkarak yaşamı tehdit eden, toplumun sosyoekonomik düzen ve etkinliklerine, doğal çevreye, doğal, tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli olan, doğa, teknoloji ya da insandan kaynaklanan, fiziki olay ve olgu olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2015). Birleşmiş milletlere göre ise tehlike; insanlar ve çevre için kayıplar ve zarar oluşturabilen, sosyal ve ekonomik anlamda zarar meydana getirebilen çeşitli şartlar, durumlar veya insan aktiviteleridir (BM, 2009).

Doğada ve insan çevresinde tehlikeler her zaman mevcuttur. Fakat tehlikelerin olası bir afete dönüşmemesi için, önceden belirlenmesi ve iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Tehlikelerin iyi analiz edilebilmesi olgusu beraberinde iyi bir risk yönetimi sürecini getirebilir.

2.3. Risk

Risk kavramı alan yazında daha çok finansal ve kurumsal anlamlarda kullanılmıştır. Fakat afetler açısından ele alındığında risk, istenmeyen bir olayın meydana gelme olasılığıdır. Risk kavramını özellikle modern toplumlar ve küreselleşme artırmakta ve daha tehlikeli hale getirmektedir (Giddens, 2000'den aktaran Maya, 2008). Birleşmiş Milletlere göre risk; bir

olayın ve onun olumsuz sonuçlarının oluşabilirliğinin birleşimidir. AFAD afet yönetimi terimleri sözlüğünde risk, bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel değerler kaybının gerçekleşme olasılığıdır (AFAD, 2015). Ayrıca sigortacılık ve mühendislikte potansiyel kayıplar olarak da tanımlanmaktadır (Çipil, 2013).

Risk kavramı afetler açısından oldukça önemli bir yere sahiptir çünkü tehlikelerin afete dönüşme olayı afet öncesi yürütülen risk analizi çalışmalarına bağlıdır. Afetler açısından risk kavramı ele alındığında, potansiyel tehlikelerin afete dönüşme olasılığı akla gelir. Her tehlikenin meydana getireceği sonuç aynı değildir, risk tehlikenin oluşma olasılığının yanında etkisinin şiddetini de içeren bir kavramdır (Kadıoğlu, 2011).

Risk ölçülebilir olması nedeniyle nesnel bir kavramdır. Riskin ölçülebilir olması riskin maliyetinin tamamen ya da belli bir düzeyde ortadan kaldırılmasına hizmet eder (Maya, 2011). Riskin ölçülmesi, meydana getirebileceği olası zararlarında derecelendirilmesini sağlayacaktır. Risk kavramı bazı durumlarda belirsizlik gibi kullanılabilir ancak risk ve belirsizlik arasında fark vardır.

Belirsizlik durumu belli olmayan ve bilinmeyen durumlar için kullanılırken risk, daha önceden meydana gelmiş ve tecrübe edilmiş durumları yansıtır. Risk ve belirsizlik kavramı sigorta açısından da önemli bir yere sahiptir. Risk, bir sonucun olasılığının belirlenebildiği ve böylelikle bu sonucun sigortalanabildiği bir durumu ifade ederken, belirsizlik tam tersine olasılığı bilinmeyen bir olayı ifade ettiği için sigortalanamaz (Çipil, 2013). Karar verme şartlarındaki belirsizliklerin çok olması daha çok risk almayı gerekli kılmaktadır ve tecrübesizlik ve geçmişle ilgili verilerin olmayışı belirsizliği artırır (Balıkçı, 2009).

2.4. Kriz

Kriz; beklenmedik bir şekilde ve aniden ortaya çıkan, mevcut yapılanmaları olumsuz etkileyerek yaşanabilirliği ve sürdürülebilirliği tehlikeye düşüren durumlardır ve kritik bir noktaya geldiğini, dönüm noktasını ve acil bir durumu ifade eder (Yavaş, 2005). Krizler afet

anında yönetilmesi güç olan durumlardır. AFAD açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğünde kriz, normal düzeni bozan, toplum için olumsuz sonuçlar doğurma olasılığı bulunan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların ortaya çıkması hali olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2015).

Kriz kavramı afetler açısından istenilen bir durum değildir. Çünkü gerekli hazırlıklar ve risk analizleri yapılamamış anlarda meydana gelen krizleri yönetmek neredeyse imkânsıza yakın bir durumdur. Krizler meydana geldiklerinde bir nevi olağan yaşamı durduran ve sekteye uğratan olaylardır.

Afet anındaki krizlerin yönetilebilmesi için o ana önceden iyi hazırlanmış olmak, gerekli tatbikatları ve uygulamaları yapmış olmak gerekir. Çünkü yapılacak olan tatbikat ve uygulamalarla, hem kriz çalışanlarına hem de bölgedeki vatandaşlara kriz anında ne olabileceği konusunda bir ön bilgi verilecektir. Eğitim ve tatbikatlar kriz çözme becerisini artırabilir. Okullarda kriz ile ilgili yapılan çalışmalarda kamu ilkokullarında çalışan yöneticilerin orta düzeyde kriz yönetim becerisine sahip oldukları söylenebilir (Maya, 2014).

2.5. Türkiye’de Afetler

Afetler dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de oldukça sık ve etkili olarak meydana gelmektedir. Türkiye konumu itibari ile dünyadaki depremlerin yaklaşık olarak beşte birinin meydana geldiği Alp Himalaya Deprem kuşağında yer almaktadır (Makine Mühendisleri Odası, 2012). Bu deprem kuşağı ülkemizi kuzey, güney ve batı olmak üzere üç farklı alanda etkisi altına almaktadır. Türkiye’de başta depremler olmak üzere, sel, heyelan, kaya düşmesi ve çığ gibi afetler meydana gelmektedir. Ülkemizde afetler açısından özellikle Osmanlı ve sonrası ele alındığında 1300 yılından itibaren çeşitli deprem ve doğa olaylarının görüldüğü kaleme alınmış ve çeşitli yazışmalarda deprem olaylarının yaşandığı not edilmiştir (Zachariadou, 2001).

Türkiye’de sel ve su baskınları maddi zararlara yol açma ve insanları etkileme açısından en sık görülen doğal afetlerdir. 1955-2002 yılları arasındaki su baskınları istatistikleri incelendiğinde, bu dönemde 1308 adet su baskını olayı yaşandığı görülmektedir ve bu olaylar nedeniyle 1235 kişi hayatını kaybetmiştir (JICA, 2004). Türkiye topraklarının yaklaşık olarak yüzde doksanı deprem bölgesi içerisinde kalmaktadır (MMO, 2012). 1950-2008 yılları arasında meydana gelen afetlerden etkilenen afetzedeler yüzde elli oranında depremlerden etkilenmiştir (Erkan, 2010).

Türkiye’de 1900 yılından itibaren yaklaşık olarak 112 büyük deprem meydana gelmiş ve altmış dört binin üzerinde can kaybı oluşmuştur. Ayrıca can kayıplarının yanı sıra yaklaşık olarak otuz sekiz milyar dolar maddi kayıp meydana gelmiştir (EM-DAT, 2015). Türkiye’de her beş yılda bir 9 şiddetinde bir deprem olma olasılığı %63 ve her yıl hasar yapan bir depremin olma olasılığı yine %63 olarak bulunmuştur (JICA, 2004).

2.6. Afetlere Karşı Yaklaşımlar

Toplumsal yapı ve kültürümüzde yardımseverlik kavramının geniş ölçüde yer alıyor olması, afetler gibi insanları yardıma muhtaç kılan durumlarda, özellikle müdahale açısından toplumun duyarlı bir noktaya ulaşmasına olanak sağlamıştır. Fakat bu yaklaşımlar masumane duygularla yapılmasına rağmen zamanla afet kavramına bakış açısı olarak, müdahale etme ve yara sarma politikasının yöntem olarak kazanılmasına sebebiyet vermiştir. Afet müdahalesi olarak yara sarma politikaları, gerek devlet gerekse bu alanda çalışma yapan kurum ya da kuruluşlar tarafından, modern afet yönetim süreci ile tanışana kadar kullanılmıştır (AFAD, 2015).

Afetlerle ilgili yasal düzenlemelere bakıldığında, koruma ve tedbir kavramı her ne kadar telaffuz edilse de genel olarak iyileştirme ve müdahaleye yönelik olup, hatta bir önceki afet temel alınarak yasa ve kanunlar çıkarılmıştır. Bu konuda kısa örnekler vermek gerekirse, 13 bin insanın hayatını kaybettiği rivayet edilen 10 Eylül 1509 İstanbul depreminden sonra

padişah II. Beyazıt zararı olan kişilere yardım etmiş ve ev yaptırmaları için 20'şer altın dağıtmıştır (TBMM, 1997). Yol ve alt yapılarda meydana gelen hasarları gidermek ve iyileştirmek için 1848 yılında “Ebniye Kanunu” çıkarılmış ve çeşitli esaslara bağlanıp uygulanmıştır. Ebniye Kanunu daha çok cadde, yol, sokak ve evlerle ilgilidir. Ancak afet sayılabilecek büyüklükteki yangınlara karşı evlerin ağaçtan yapılmaması gerektiği vurgulanmış ve insanların bu konuda daha duyarlı davranması sağlanmıştır (Seyitdanlıoğlu, 1996). Özellikle bu açıdan Ebniye Kanunu oldukça önemli bir yere sahiptir.

Cumhuriyet dönemine geldiğimizde, 1930 yılında 1580 sayılı “Belediye Kanunu”, 1933 yılında 2290 sayılı “Yapı ve Yollar Kanunu” ile belediyelere özellikle depremsellik açısından teorik olarak çeşitli sorumluluklar yüklenmiş ancak düzenli bir kontrol ve denetim mekanizması olmadığı için sadece kâğıt üzerinde kalmıştır (TBMM, 1992). Son yüzyılın en şiddetli depremi olan ve 39.962 kişinin hayatını kaybettiği Erzincan depremi karşısında çaresiz kalan hükümet, çeşitli yasal düzenlemeler yapmak durumunda kalmıştır. İlk kez 17 Ocak 1940 tarihinde “3773 Sayılı Erzincan’da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun” çıkartılmıştır (TBMM, 1997). Böylece devlet geçte olsa modern afet yönetim sisteminin, yasal zemin üzerinde kriz yönetimi evresi ile tanışmıştır.

Ülkemizde 1940-1943 yılları arasında ciddi boyutta birçok su baskını yaşanmış ve sonucunda yasal düzenlemelere gidilerek 14 Ocak 1943 tarihinde 4373 sayılı “Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu” olarak yeni bir Kanun çıkartılmıştır. Bu kanunla cumhuriyet tarihinde ilk kez su baskını afetine karşı afetler olmadan önce alınacak tedbirler belirlenmiş ve afet sırasında yapılacak çalışmalara yeni düzenlemeler getirilmiştir.

İlerleyen tarihlerde meydana gelen büyük kayıplı, Niksar-Erbaa, Adapazarı-Hendek, Tosya-Lâdik, Bolu gibi depremlerin yaşanması, deprem karşısında müdahale etmeye ve yara sarmaya çalışan hükümeti çaresiz kılmış ve öncesine yönelik yasal düzenlemelere sevk

etmiştir. Meydana gelen olaylar akabinde, 18 Temmuz 1944 tarihinde “4623 Sayılı Yer Sarsıntularından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” çıkartılmıştır. Böylece pratikte verimli olarak uygulanmasa bile tarihimizde ilk kez depremsellik açısından, yasal zeminde zarar azaltma ve risk kavramlarına dolaylı olarak yer verilmiştir.

Türkiye’de 1950 sonralarında izlenen ulusal ve uluslar arası politikalar ve yine yaşanan olaylar paralelinde 1958 yılında 7126 sayılı “Sivil Savunma Kanunu” çıkartılarak özellikle afet anında gerekli olan arama-kurtarma işlemlerindeki eksiklik tamamlanmaya çalışılmıştır. Sonrasında, 1959 yılında bugün de hala geçerli olan, 7269 Sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı İle Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” çıkartılmıştır. Bu Kanun Cumhuriyet döneminde çıkartılmış olan tüm Kanunları tek bir Kanun halinde birleştiren ve afet zararlarının azaltılabilmesi için, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gereken çalışmaları düzenleyen bir Kanundur. En belirgin özelliklerinden birisi, genel bütçe dışında “afetler fonu” oluşturulmasını öngörmüş ve depremler ve su baskınları dışında kalan, heyelan, kaya ve çığ düşmesi, yangın, fırtına ve benzeri gibi tüm doğal afetleri de, hazırlık, müdahale ve iyileştirme açısından kapsamına dâhil etmiştir.

Çıkarıldığı tarihte, uluslar arası alanda en kapsamlı afet Kanunlarından birisi olarak nitelendirilen ve birçok ülke tarafından örnek alınan bu Kanun, 1960-1967 yılları arasında yaşanan yoğun afetler karşısında kısmen eksik kalmış ve 1968 yılında 1051 sayılı Kanun’la 7269 sayılı Kanuna 7 madde eklenmiştir. Yine özellikle depremler olmak üzere yoğun afetlerin yaşanması, oluşturulan fonu yetersiz kılmış, 1972 yılında 1571 sayılı tek el ürünlerinden elde edilecek olan fon ile ilgili bir Kanun çıkartılmıştır.

Erzincan’da 1992 yılında meydana gelen depremden sonra “3838 Sayılı Kanun” çıkartılmış ve o yöre ve çevresine yönelik yardımlar yapılmıştır. Afetlere yaklaşım konusunda 1999 depremleri neredeyse bir dönüm noktası niteliği taşımıştır. Gölcük ve Düzce

depremlerinden sonra gerek hükümet gerekse yerel yönetimler afet yönetiminin sadece yara sarmaktan ibaret olamayacağını, ortaya çıkan sonuçların maddi ve manevi olarak korkunç boyutta olduğunu görmüş ve depremsellik açısından binaların afet öncesinde dayanıklı olması ve denetlenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

10 Temmuz 2000 tarihinde 595 sayılı “Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” seçilen 27 pilot ilde uygulanmak üzere çıkartılmıştır. Daha sonra 2001 yılında 4708 sayılı “Yapı Denetimi Hakkında Kanun” çıkartılmış 1 Ocak 2011 tarihine kadar yalnızca kritik 19 ili kapsamış, sonrasında bütün illerde geçerli kılınmıştır. 2007 yılına gelindiğinde yaşanmış depremlerde göz önüne alınan kayıplar sonucunda geçte olsa “Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik” çıkartılmış, afet öncesi ve sonrasında yapıların nasıl yapılacağı ve denetleneceği teknik olarak açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.

Afetler açısından yasal düzenlemeleri ele aldığımızda, bundan sonrası için afet kavramına bütün aşamalarında tam olarak hazırız diyebilmemiz için ciddi ve sürdürülebilir kontrol ve denetim mekanizmalarının olması gerektiği görülmektedir. Tarihsel sürece baktığımızda aslında çok yavaş ve geç olsa da doğru yönde adımların atıldığını görüyoruz.

Meydana gelen depremlerde kaybettiğimiz insanların tamamının sorumluluğunu mühendislik hizmetlerine yıkmak kısmen doğru olmayabilir ancak dünyada meydana gelen deprem şiddetleri, yapı kaliteleri ve kaybedilen insan sayıları göz önüne alındığında, ülkemizde meydana gelen depremlerde kaybettiğimiz insan sayısının, kaliteli ve kontrol edilen binalarda olsalardı daha az olacağı açık ve net bir sonuçtur. 2009 yılında yürürlüğe giren 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile Türkiye’nin afet politikası açık ve net olarak belirlenmiş ve planlar ve raporlar halinde yazıya dökülmüştür. Bu süreçte afet kavramına bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde yaklaşmış, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme evreleri afet

yönetiminin içerisine dâhil edilmiştir. Ayrıca kriz yönetiminden öte risk yönetimine odaklanması gerektiği de vurgulanmıştır (AFAD, 2015).

2.7. Afet Türleri

Afetleri yapılan çeşitli çalışmalarda doğal, insan kaynaklı ve teknolojik afetler gibi sınıflara ayrılmış olarak görmek mümkündür. Afetleri sınıflandırırken oluşum şekilleri ve meydana getiren öğeler göz önüne alındığında doğal ve insan kaynaklı olarak ikiye ayırmak daha anlaşılır olacaktır (Yavaş, 2005). Doğal afetler insanlığın var oluşundan beri meydana geldiği tahmin edilen afetlerdir. İnsan kaynaklı afetler ise, insanların gelişimi ile birlikte, teknoloji ve endüstri kavramlarını daha fazla kullanır olması ile meydana gelen afetlerdir. İnsan kaynaklı afetler gün geçtikçe daha fazla miktarda meydana gelmekte ve meydana getirdiği kayıplar her geçen gün artmaktadır.

2.7.1. Doğal afetler

2.7.1.1. Deprem

Deprem, doğal etkenlere bağlı olarak yer kabuğunda görülen ve çoğunlukla yeryüzünde önemli değişikliklere neden olabilen, kısa süreli salınım ve titreşim hareketleridir (Şahin ve Sipahioğlu, 2007). Depremler çoğu zaman insanları ve toplumu hazırlıksız olarak yakalayan ve ani olarak meydana gelen olaylardır. Bu yüzden depremlere karşı sürekli ve her an hazırlıklı olunması gerekir. Dünyada 600 milyon insanın, Türkiye’de ise nüfusun %98’inin deprem açısından riskli bölgelerde yaşadığı tahmin edilmektedir (MMO, 2012). 1900-2011 yılları arasında Türkiye’de 112 maddi veya manevi hasar verici deprem meydana gelmiş ve 38 milyar dolar civarında ekonomik kayıp oluşmuştur (EM-DAT, 2015). Depremlerin ekonomik kayıpları göz önüne alındığında can kaybının yanı sıra ciddi miktarda öneme sahip olduğu ortaya çıkacaktır. Afetlerin gayrisafi milli hâsılada yol açtığı zarar %3-4 olarak gerçekleşmekte ve bu oran içinde depremler önemli yer tutmaktadır (Şahin ve Sipahioğlu, 2007).

2.7.1.2. Sel

Sel; bir akarsuyun muhtelif sebeplerle yatağından taşarak çevresindeki arazilere, yerleşim yerlerine, alt yapı tesislerine ve canlılara zarar vermek suretiyle o bölgedeki ekonomik ve sosyal faaliyetleri kesintiye uğratacak ölçüde bir akış büyüklüğüne ulaşması olarak tanımlanır (Özbal, 2010). Ülkemizde sayısal anlamda en fazla sel afeti görülmektedir. Ancak meydana getirdiği zarar ele alındığında depremden sonra gelmektedir. Sel afetinin meydana gelebileceği alanları tespit etmesi çok karmaşık ya da zor durumlar değildir. Bu alanla ilgili uzmanların yapacağı çeşitli teknik saha çalışmaları sele karşı en az zararla mücadele edilmesinin önünü açacaktır. Dere yataklarının ıslah edilmesi, yağışı fazla olan alanlarda sel güzergâhının düzenlenmesi ve potansiyel sel alanlarındaki imar düzenlemeleri sel afetine karşı alınabilecek önlemlerin başında gelmektedir. Türkiye’de 1960’lı yıllarda oldukça yüksek olan sel afetinin görülme sıklığı, devletin aldığı çeşitli önlemler sonucunda azalmış olduğu görülmektedir.

2.7.1.3. Çığ

Çığ; genellikle bitki örtüsü olmayan, engebeli, dağlık ve eğimli arazilerde vadi yamaçlarında tabakalar halinde birikmiş kar kütesinin iç ve dış etkenlere bağlı olarak gelişen bir ilk hareket sonrası yamaçtan aşağıya doğru kayması olayıdır (Ertürkmen, 2006). Çığ olayları özellikle kış ve ilkbahar aylarında gelişen atmosfer kökenli olaylardır. Çığ, bol kar yağışının görüldüğü dağlık ve engebeli alanlara özgü bir doğal olay olduğundan, çoğu kez yerleşim alanlarından uzak ve kentleşmenin çok fazla olmadığı yerlerde meydana gelmektedir. Ancak nüfusun artmasına bağlı olarak yeni yerleşim yerlerinin açılması ve kış turizminin gelişmesine bağlı olarak çığ olaylarının görülme sıklığı artmaktadır.

Çığ olaylarına karşı alınacak tedbirlerin başında, yapıların dik yamaçlardan uzakta yapılması ve insanların bu konuda bilinçlendirilmesi gelmektedir. Türkiye’de çığ olaylarının en sık görüldüğü yerler; kuzey, kuzeydoğu ve doğu kesimleri ile Güneydoğu Anadolu

bölgesindeki dağlık, engebeli ve eğimli alanlardır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile Karadeniz bölgelerinin iç kesimlerinde yaşayan insanlar çığ tehlikesi ile karşı karşıyadır (Şahin ve Sipahioğlu, 2007).

2.7.1.4. Fırtına

Fırtına halk arasında kuvvetli esen rüzgârların ortak adı olarak kullanılmaktadır. Meteorolojik olarak fırtına, belirli bir hıza ulaşan (63km/saat veya daha fazla) kuvvetli rüzgârlarla birlikte şiddetli yağışların ve diğer bazı önemli hava olaylarının görüldüğü bir hava sistemi olarak tanımlanır (Şahin ve Sipahioğlu, 2007).

Fırtına meydana gelen alanlarda, deniz ulaşımı ve balıkçılık gibi hizmetler büyük oranda zarar görmektedir. Meydana geldiği zaman ağaçları kökünden sökebilen, kum ve toz bulutları oluşturabilen fırtınalara karşı insanlar bilinçlendirilmeli ve fırtına riski olan alanlarda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.7.1.5. Kuraklık

Kuraklık; canlıların yaşamı üzerinde çok büyük olumsuz etkileri olan, insanların çeşitli etkinliklerini sınırlayan önemli çevreyle ilgili sorunların yaşanmasına neden olan ve her an afete dönüşebilen bir klimatolojik-meteorolojik doğal tehlikedir (Şahin ve Sipahioğlu, 2007). Kuraklık doğadaki canlılar üzerinde oldukça büyük olumsuz etkilere sahip olabilen bir afet türüdür. Kuraklık, insanların özellikle üretim faaliyetleri sekteye uğratan ve birincil ihtiyaçların karşılanmasına engel olabilen bir olaydır.

Kuraklık genel olarak yağış azlığına bağlı olarak ve yavaş gelişen bir afettir. İnsanların uzun dönemdeki kaynak tüketimi, çevreyle olan barışıklığı ve teknolojik gelişmeler, kuraklık afeti karşısında gerekli politikaların belirlenmesinde öneme sahip olan konulardır (Şahin ve Sipahioğlu, 2007). Son dönemlerdeki çölleşme ve ağaçsızlaşma kavramları insanları kuraklık tehlikesi karşısında bir şeyler yapma düşüncesine itmektedir. Ancak doğadaki ağaçları kesip

yapay bir ağaçlandırma ve orman meydana getirme çabaları çevre dengesinin onarımı için yeterli olmayacaktır.

2.7.2. İnsan kaynaklı afetler

2.7.2.1. Ulaşım kazaları

Kazalar; beklenmedik bir anda meydana gelen, çoğu zaman insan kaynaklı kısmen de diğer etkenlerden kaynaklanan ve ani gelişen olaylardır. Ulaşım kazaları başta karayollarında olmak üzere, demir, hava ve deniz yollarında görülmektedir. Uluslararası verilere göre bir kaza sonucu en az 10 kişi hastaneye yatar ve 25 kişi zarar görürse bu kaza afet niteliği kazanmaktadır (Ayoğlu ve Bumin, 1996). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Dünya Bankası (WB) 2004 yılında ortak hazırlanan “Trafik kazalarının önlenmesine ilişkin Dünya Raporu”na göre her gün 3342 kişi trafik kazaları nedeniyle ölmektedir (WHO, 2004).

2.7.2.2. Yangınlar

Yangın; yanma olayının çeşitli maddeler üzerinde meydana geldiği bir afet türüdür. Yangınlar doğal afet türü olarak da kabul edilebilir ancak çoğu zaman insanların bilinçli veya bilinçsiz olarak meydana getirdiği bir afettir. Yangınlar meydana geldiği coğrafyalarda maddi ve manevi hasar meydana getirmelerinin ötesinde, o alanda yaşayan canlılara büyük zararlar verirler. Yangınlar ev, işyeri, sanayi ve orman yangınları gibi çeşitli sınıflandırmalara ayrılabilirler. Ancak bunların içerisinde beklide en tehlikeli olanları orman yangınlarıdır. Çünkü orman yangınları maddi ve manevi kayıpların yanı sıra doğa ve çevre dengesine de büyük oranda zarar verirler. Orman yangınları yıldırım, kuraklık, cam parçalarının optik özellik göstermesi gibi çeşitli sebeplerden dolayı meydana gelebilirler. Ancak bu sebeplerle çıkan orman yangınlarının tüm orman yangınları içerisindeki payı sadece %1-2'dir ve geriye kalanı ise insanların çeşitli aktiviteleri sonucu meydana gelir (Şahin ve Sipahioğlu, 2007).

Yangınlara karşı özellikle teknoloji destekli çeşitli erken uyarı ve müdahale sistemleri geliştirilmiştir. Ancak özellikle orman yangınları konusunda, yangın meydana gelmeden önce

topyekûn bir bilinçlendirme ve tedbir alma çalışmaları yürütülmelidir. Aksi takdirde yangın meydana geldikten sonra çeşitli çevresel faktörlerinde etkisiyle kontrol altına alması ve söndürmesi zorlaşabilir.

2.7.2.3. İş kazaları

İnsanlar yaşamlarını devam ettirebilmek için sürekli olarak çalışmaya ve çeşitli aktiviteler gerçekleştirmeye ihtiyaç duyarlar. Çalışma sahalarında her ne kadar gereken tedbirler alınmış sayılsa da çeşitli kazalar meydana gelmektedir. İnsanların para kazanmak amacıyla buldukları iş yerlerinde meydana gelen kazalar iş kazaları olarak anılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre iş kazaları, önceden planlanmamış çoğu kez kişisel yaralanmalara ve üretimin bir süre durmasına yol açan olaylardır. "Uluslararası Çalışma Örgütü"ne göre ise (ILO) belirli bir zarar ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olay olarak tanımlanmaktadır.

İş kazalarını meydana getiren faktörler ele alındığında da insan kaynaklı ve çevresel kaynaklı faktörlerin olduğu görülecektir. İş kazalarının önüne geçilebilmesi için işçi ve diğer tüm çalışanların çalıştıkları işin ağırlığına göre gerekli olan kişisel koruyucu ve tedbir amaçlı çalışmaların taviz verilmeden sürdürülmesi gerekmektedir. Ancak iş kazalarını engelleme çalışmalarının maliyetinin, elde edilen kar üzerinde bir yük olarak görülmesi ve bu politikanın düzenli olarak denetlenmiyor olması iş kazası adı altında ölen ve yaralanan insanların sayısında bir artmaya sebep olabilir.

2.7.2.4. Terör olayları

Terör olayları ülkemizde ve dünyada belirli zamanlarda artan ve azalan, çok sayıda insanın yaralanmasına ve ölümüne sebebiyet veren olaylardır. Terör olayları çoğu zaman devletlerin silahlı güçleri olan asker ve polis gibi çalışanları hedef almaktadır. Bu olaylar sonucunda ölen ve yaralananların yanı sıra toplumsal anlamda da çeşitli sarsıntılar meydana gelmektedir. Bu olaylar sonuçları açısından ele alındığında, ölüm ve yaralanmalar dışında

sakat kalan insanların fiziksel ve psikolojik olarak topluma tekrar kazandırılması gibi durumlar ortaya çıkartmaktadır. Terör olayları çoğu zaman ateşli silahlar ve bomba kullanımı ile meydana gelmektedir.

2.7.2.5. Savaşlar

Savaşlar; ülkelerin bütün gelişmişlik oluşumlarını çok kısa sürede yok edebilen ve tamamen insan kaynaklı olan bir afet türüdür. Savaşlar silahlı iki veya daha fazla tarafın karşı karşıya gelmesiyle meydana gelen ve güçlü olanın güçsüz olanı yok etme çabası içerisinde gelişen olaylardır. İnsanlık tarihi boyunca çeşitli dönemlerde savaşlar meydana gelmiştir. Ancak çoğu zaman savaşların nedenini ham madde arayışları ve ekonomik sebeplere bağlı olan politikalar oluşturmuştur.

Savaşlarda kullanılan silahlar teknoloji ve endüstri gelişimine bağlı olarak çeşitli değişimler yaşamıştır. Ancak insanlar çalışmaları sonucunda daha kolay kullanıma sahip ve daha fazla insanı yok edebilen silahlar geliştirmeyi başarmıştır. Bu silahlar basit ateşli silahlardan nükleer ve biyolojik silahlara kadar çeşitli dönemlerden geçmiştir (Kibaroğlu, 2006). Savaşlar sonucunda çok sayıda insan ölmekte ve bir o kadar insanda yaralanmaktadır. Ayrıca işlenen insanlık suçları da savaşların utanç verici uygulamalarıdır.

2.7.2.6. Mülteci hareketleri

Mülteci kavramı; “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmesi”ne göre, kendi doğduğu ülkenin dışında yaşayan ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından korkan ve bu zulüm korkusu nedeniyle ülkesinin korumasından yararlanmayan veya yararlanmak istemeyen ve ülkesine dönmeyen kişi olarak tanımlanmıştır (TBMM, 1961).

Mülteci hareketleri özellikle 21. yüzyıl başlarında oldukça önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır. Çünkü başka ülkelere hareket etmek isteyen ve yaşadığı yerleri plansız olarak terk eden insanlar, insani yaşam şartlarına ulaşamadıklarında tam olarak bir afetin

içerisine düşmektedirler. Özellikle orta doğudaki savaş ortamları büyük bir insan kitlesinin mülteci konumuna düşmesine sebebiyet vermiştir. Mülteci hareketleri yerel bir sorun olmadığı için, dünyadaki sistemi yönetenlerin kalıcı olarak çözüm bulmadıkları sürece, sürekli olarak devam etmesi muhtemel bir afet çeşididir.

2.8. Afet Etkileri

Afetler meydana geldiklerinde insanları çok yönlü olarak negatif etkileyen ve başa çıkması zor sonuçlar doğuran olaylardır. Afetlerin etkileri ele alındığında, doğrudan etkiler ve dolaylı etkiler olmak üzere ikiye ayırmak mümkün olacaktır.

2.8.1. Doğrudan etkiler

Afetler türüne göre değişkenlik göstermekle birlikte meydana geldiklerinde etrafında veya etki alanında bulunan insanları doğrudan etkileyebilen olaylardır. Afetlerin etkilerinin doğrudan sayılabilmesi için, meydana geldiği alandaki insan ve çevresel faktörleri birincil olarak etkileyen, ölümüne veya yaralanmasına sebebiyet verebilen olaylar olması gerekmektedir. Doğrudan oluşan afet etkileri insan hayatını tehlikeye sokan veya yaralanmalar meydana getiren olaylardır.

Afetlerin doğrudan etkileri içerisinde insan ölümleri ve yaralanmaların yanı sıra, insan dışındaki etkenlere de zarar verme durumları vardır. Bu etkiler içerisinde, yapıların fiziki olarak zarar görmesi, ormanların tahrip olması ve çeşitli olaylarda doğanın zarar görmesi gibi durumlar bulunmaktadır. Doğrudan oluşan afet etkileri kısa süreli olarak meydana gelen ve afetin meydana geldiği andan itibaren oldukça hızlı gelişen durumlardır.

2.8.2. Dolaylı etkiler

Afetler insanları ve çevreyi doğrudan etkilemelerinin dışında, dolaylı olarak da birçok yönden etkilerler. Genel olarak afetlerin dolaylı etkileri afetler meydana geldiği anda değil belli bir süre sonra ve uzun bir zaman diliminde oluşurlar. Afetlerin dolaylı etkilerinin başında ekonomik etkiler gelmektedir. Ekonomik etkiler afetin niteliğine, bulunduğu bölgeye ve

demografik özelliklere göre belli bir boyut kazanmaktadır. Örneğin 1999 Marmara depreminin büyük çoğunluğu sanayiden oluşan bir bölgede meydana gelmiş olması ekonomik etkilerin daha fazla olmasına neden olmuştur.

Afetlerin ekonomik etkileri ele alındığında çok ciddi miktarda maddi kayıpların olduğu görülecektir. 1900 yılından beri görülen belli başlı büyük depremlerde meydana gelen kayıp yaklaşık olarak 38 milyar dolardır (EM-DAT, 2015). Ekonomik etkiler dışındaki dolaylı etkilere bakıldığında uzun dönemde bireysel psikolojik ve toplumsal etkilerin oluştuğu görülmektedir. Oluşan bu olumsuz bireysel ve toplumsal etkiler belli bir zaman dilimi sonrasında tedavi edilme ihtiyacı meydana getirebilirler. Bu yüzden afetlerin dolaylı etkileri doğrudan etkileri kadar önemli ve en kısa sürede çözülmesi gereken bir konudur.

Tablo 1

Ekonomik Kayıpları 1900 Yılından İtibaren Kayıt Altına Alınan Depremler¹

Şehir	Tarih	Ölü sayısı	Ekonomik kayıp(+000\$)
Erzincan	1939	32 962	20 000\$
Bursa-Balıkesir	1964	23	5 000\$
Muş	1966	2394	20 000\$
Tunceli ve Kocaeli	1967	183	3 000\$
Kütahya(Gediz)	1970	1086	55 600\$
Bingöl ve Erzincan	1971	878	5 000\$
Diyarbakır (Lice)	1975	2385	17 000\$
Van(Muradiye)	1976	3840	25 000\$
Erzurum (Pasinler)	1983	1346	25 000\$
Erzincan	1992	653	750 000\$
Afyon (Dinar)	1995	94	205 800\$
Çorum- Amasya	1996	-	30 000\$
Adana-Ceyhan	1998	145	550 000\$
İzmit-Kocaeli	1999	17 127	20 000.000\$
Düzce-Bolu	1999	845	1 000.000\$
Afyon(Bolvadin)	2002	42	95 000\$
Bingöl	2003	177	135 000\$
Kütahya (Simav)	2011	3	244 000\$
Van	2011	604	15 000.000\$
Toplam		64 787	38 185 400\$

Kaynak : www.emdat.be

Ekonomik etkileri göz önüne alındığında depremlerin meydana getirdiği zararların maliyeti oldukça yüksektir. Tablo 1'e bakıldığında ekonomik maliyetin en fazla olduğu il İzmit-Kocaeli olarak görülecektir. Bunun öncelikli sebebi il içerisinde yoğun sanayi

¹ Kullanılan rakamsal veriler Uluslararası Afet İstatistikleri Kurumundan (EM-DAT) temin edilmiş ve yazar tarafından düzenlenmiştir. www.emdat.be

kuruluşlarının bulunması gösterilebilir. Diğer illerin coğrafi konumlarına bakıldığında ülkemizde bulunan yoğun fay hatlarına paralel yapıda oldukları görülecektir.

2.9. Afet Eğitimi

Afet eğitimi; herhangi bir afet meydana gelmeden önce başlayan, afetlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapılması gerektiğini çok disiplinli bir yapı içerisinde ele alan eğitimlerdir. Eğitim; örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak sınıflandırılabilir (Sönmez, 2007). Ancak afet eğitimi zorunluluk ve süreklilik açısından örgün eğitim olarak ele alınabilir.

Afetlere yaklaşım konusunda insanlar yardım etme ve yara sarma yöntemlerini oldukça uzun bir süre kullandılar ve kısmen kullanmaya devam etmektedirler. Ancak çeşitli gelişmeler gösterdi ki afetlere hazırlıklı olmak ve etkilerini en aza indirebilmek için yapılması gerekenlerin başında, ciddi bir şekilde ve süreklilik içerisinde yürütülen afet eğitimleri gelmektedir. Afet eğitimleri ihtiyaç duyulduğunda ya da çeşitli zaman dilimlerinde yürütülen programlar değil, belirli bir birikimsel süreçle özellikle çocukların gelişim çağını da içine alacak şekilde ve süreklilik içerisinde yürütülmelidir.

Afet eğitimleri çocukların kişisel ve psikolojik gelişimleri göz önüne alınarak basitten karmaşığa doğru bilimsel bir temelde yapılmalıdır. Temel afet bilgilerini içeren basit düzeydeki eğitimler özellikle 7-12 yaş arası çocuklara verilmelidir. Çünkü bu yaş grubunun yapılan çalışmalarda en uygun yaş gurubu olduğu belirtilmektedir (Özgüven, 2006).

Verilecek afet eğitimlerinin zorluk derecesi uzmanların yapacağı çeşitli değerlendirmelerden sonra belirlenmelidir. Afet eğitimleri, toplumda afet bilincinin gelişmesi ve afet kültürünün yerleşmesi için en temel çalışmalardır ve ileriye dönük olarak mutlaka süreklilik içerisinde yapılmalıdır (Erkan, Özmen ve Güler, 2011).

Afet eğitimleri ilk başlarda büyük oranda deprem, volkan ve sel gibi doğa olaylarına ve çeşitli tehlikelere odaklanmış olarak yürütülmüştür. Ancak daha sonraları eğitimler

çocukların karşılaşılabilecekleri afetlerin farkında olmaları, hazırlıklı olmaları ve nasıl başa çıkabilecekleri konusunda verilmeye başlanmıştır (Petal ve Izadkhah, 2008).

2.9.1. Türkiye’de afet eğitimi

Türkiye’de afetler ile ilgili çeşitli gelişmeler 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyadaki gelişmeler ile paralel olarak başlamıştır. Bu gelişmelerin başında genellikle yaşanan afetler sonrasında çıkartılan çeşitli Kanunlar ve tedbir amaçlı çalışmalar bulunmaktadır. Türkiye’de afet eğitimi ile ilgili kurulmuş olan ilk kurum, 1960 yılında sivil savunma genel müdürlüğüne bağlı olarak kurulan sivil savunma kolejleridir (AFAD,2015). Bu kurumun görevleri arasında, afet ve acil durumlar hakkında halkı bilgilendirmek, bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları yapmak, tatbikat ve eğitim çalışmaları yapmak ve yaptırmak gibi görevler bulunmaktadır. Bu kolejde 7 farklı dalda eğitim konuları anlatılmakta ve eğitmenlere yönelik eğitimler verilmektedir. Kurum her ne kadar halkı bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarını görev edinmişse de çoğunlukla profesyonellere yönelik eğitimler vermekte ve talep halinde çeşitli kurum ve kuruluşlara tatbikat ve eğitimler vermektedir. Sivil savunma koleji 2009 yılında ki yasal değişiklikle beraber, Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi (AFADEM) ismini almış ve çalışmalarına devam etmektedir (AFAD, 2015).

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilk afet içerikli eğitim, 1992 yılında ortaöğretim öğrencilerine seçmeli ders olarak, “çevre ve insan” adı altında verilmeye başlanmıştır (Ünal ve Dımışkı, 1999). Bu dersin içerisinde 8 ünitenin birisi afetler başlığı altında ve doğal ve insan nedenli afetler olarak işlenmiştir. Ancak bu dersin, hangi okullarda, hangi öğrencilere, hangi öğretmenler tarafından ve ne kadar süre verildiği ile ilgili net bilgiler bulunmamaktadır. Dolayısıyla afetler konusunda verilmek istenen eğitimlerin amacına ulaştığı tam olarak söylenemez. Afet eğitimleri, toplumda afet bilincinin gelişmesi ve afet kültürünün yerleşmesi için en temel çalışmalardır ve ileriye dönük olarak mutlaka süreklilik içerisinde yapılmalıdır (Erkan, Özmen ve Güler, 2011).

Arama ve kurtarma derneğinin (AKUT) temelleri 1994 yılında dağda kaybolan iki üniversite öğrencisini arama çalışmaları sırasında atılmıştır. Kaybolan gençleri arama çalışmalarına katılan bir grup dağcı 1995 yılında AKUT ismini almış ve bir yıl sonrada resmi bir dernek olarak kuruluşunu tamamlamıştır. AKUT 1998 Adana-Ceyhan depreminde kurtarma çalışmalarına katılmış ve bakanlar kurulu kararı ile kamu yararına dernek statüsünü almıştır. Marmara depreminde de kurtarma çalışmaları yürütmüş ve afetler konusunda kendisini geliştirmeye devam etmiştir.

AKUT afetler ile ilgili eğitim çalışmaları yürüten derneklerin en eski ve kapsamlı olanları arasındadır. Verilen eğitimler çocuklara, yetişkinlere, toplum gönüllülerine, profesyonellere ve çeşitli kurum ve kuruluşlara yönelik olarak devam etmektedir. AKUT eğitimleri afetler ile ilgili eğitimler veren sivil toplum kuruluşları arasında en kapsamlı olanlarındandır (AKUT, 1998).

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bünyesinde 1997 yılında, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile Türkiye arasında ortaklaşa yürütülen “Türkiye’nin Afet Yönetimi Sisteminin İyileştirilmesi” projesi kapsamında, afet yönetimi uygulama ve araştırma merkezi kurulmuştur. Merkezin amaçları arasında, afet zararlarını azaltmak için çalışmalar yapmak, afetler ile ilgili danışmanlık hizmetleri vermek, çeşitli resmi veya özel kuruluşlara seminer ve eğitim kursları vermek ve afet yönetimi konusunda araştırma ve geliştirme faaliyetleri yapmak bulunmaktadır.

Afet yönetimi uygulama ve araştırma merkezi 25 ayrı konu başlığında eğitimler vermektedir. Ayrıca merkez 2006 yılından beri Türkiye’de ilk olma niteliği taşıyan “Online Doğal Afet Risk Yönetimi Eğitimi” sertifika programını düzenlemektedir (ODTÜ, 2015).

Özellikle 1999 Marmara depreminden sonra afetlerle ilgili çeşitli sivil toplum kuruluşlarında bir artış olduğu görülmektedir. İnsanları afetler ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmaya iten olgunun başında şüphesiz meydana gelen kayıplar bulunmaktadır. 2000 yılında

Arama kurtarma ve acil yardım derneği (AKAY) kurulmuş ve afetlere karşı hazırlanmanın en temel adımını çeşitli düzeylerdeki eğitimler olarak belirlemiştir. 2001 yılında Felakette acil yardım derneği (FAYDER) kurulmuş ve kendilerine; bireylerin afetlerle m¼cadele i¼in gerekli tedbiri almalarını sağlamayı, can ve mal kayıplarını en aza indirmek i¼in ¼alıřmayı ve sorunların ¼öz¼m¼ne katkıda bulunmayı ama¼ edinmektedirler.

Afete hazırlık ve deprem eğitim derneği (AHDER) 2003 yılında kurulmuş ve ¼alıřmalarına başlamıştır. Dernek, deprem eğitimi, yangın eğitimi, ilk yardım eğitimi ve temel afet bilinci eğitimi gibi konularda eğitimler vermeye devam etmektedir. 2001 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) “Afet Yönetim Merkezi” kurulmuş ve ulusal düzeyde ¼alıřmalar yapmak, danışmanlık faaliyetlerinde bulunmak ve çeşitli kurumlar ve halk i¼in eğitimler vermek amacıyla ¼alıřmalarına devam etmektedir.

T¼rkiye’de 2004 yılında ilk olma niteliği taşıyan ve lisans düzeyinde doğrudan acil yardım ve afetler ile ilgili ¼alıřmalar yapmak üzere, ¼anakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde (¼OM¼), Sağlık Yüksekokulu bünyesinde, Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY) bölüm¼ kurulmuş ve 2005 yılında öğrenci almaya başlamıştır. Böl¼m¼n amacı; her türlü sağlık kuruluşunda ve itfaiye teşkilatlarında görev alabilecek ve bu alanlarla ilgili temel uygulamaları yapabilecek uzman ve yönetici pozisyonlarında ¼alıřanlar yetiştirmektir (AYAYDER, 2015). Açılan bu bölüm afetler ile doğrudan ilgili olması ve akademik ¼alıřmalarla bütünleşmiş yür¼t¼lmesi a¼ısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Acil yardım ve afet yönetimi bölüm¼, ders i¼eriklerinde arama kurtarma, itfaiye, acil hasta bakımı, yönetim ve organizasyon gibi ana konuları i¼ermektedir (AYAYDER, 2015). AYAY bölüm¼ ilerleyen zamanlarda çeşitli üniversitelerde de açılmaya ve öğrenci almaya başlamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) arasında 2010 yılında imzaya alınan protokolle birlikte “Okul Tabanlı Afet Eğitimi Projesi”

hayata geçirilmiştir. Proje ilk etapta Balıkesir, Çanakkale, Bolu, Bursa, Düzce, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova illeri ve bu illerden seçilen 80 ilköğretim okulunda uygulanmaya başlamıştır. Ayrıca projede Boğaziçi Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve Kalkınma Bakanlığı da görev almakta ve destek vermektedir. Projenin 01.10.2013 tarihli Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün yazısı ile yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir (MEB, 2015). Bu proje afet eğitimlerinin ilk defa okullarda, sürekli ve programlı bir şekilde yapılması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Türkiye'de tarihi sürece bakıldığında afet eğitimlerinin; çoğunlukla gönüllüler, Sivil Toplum Kuruluşları ve çeşitli özel kuruluşların bireysel ve kurumsal gayretleri sonucu yürütüldüğü görülmektedir. Yani afet eğitimleri zorunlu ve düzenli değil, gönüllü ve serbest olarak yürütülmektedir. Bu durum verilen afet eğitimlerinin amaca ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Afet eğitimleri meydana gelen afetler sonrasında açığa çıkan refleklere cevap vermek için gönüllü ya da programsız değil, süreklilik içerisinde, zorunlu ve programlı olarak yürütülmelidir.

AFAD 2014 yılında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile birlikte, Türkiye afet farkındalığı ve afetlere hazırlık araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırma Türkiye genelini temsil edecek şekilde planlanmış ve 81 ilde 4917 hane ile görüşülerek yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Türk toplumunun %61'i bölgelerinde meydana gelebilecek afetler konusunda endişelidir. Katılımcıların %47'si yaşadığı bölgede afet riski olduğunu düşünmektedir fakat katılımcıların %77,3'ü doğrudan bir afete maruz kalmadığını söylemektedir. Katılımcılara göre Türkiye'de doğrudan maruz kalınan afet türü %69,7 ile depremdir ve en fazla can kaybı (%56,5), mal kaybı (%50,7) ve göçe (%71,3) sebebiyet veren afet de depremdir. Katılımcıların %53,1'i doğrudan yaşanan afetlerin bilinçlenmeye katkısı olduğunu, %44,7'si ise yakınların yaşadığı afetlerin bilinçlenmeye katkısı olduğunu

söylemektedir. Katılımcıların %63,6'sı evde sadece afet olduğunda afetler ile ilgili bir konu konuşmaktadır ve %62,5'i afetlerin sadece sonuçlarını konuşmaktadır. Katılımcıların %43,6'sı herhangi bir afete karşı hazırlıksız olduğunu, %52,1'i yaşanan afetlerin kişisel afet hazırlığına katkısı olduğunu söylemiştir. Katılımcıların %76,9'u afet bilinci ya da afetler hakkında toplantılara katılmadığını söylemiştir. Katılımcıların %88,5'i afetler ile ilgili eğitim almadıklarını söylemişlerdir. Eğitim alanların %30,7'si deprem eğitimi almış ve %53,8'i aldıkları eğitimi faydalı ve yeterli bulmuşlardır.

2.9.2 Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında afet eğitimi

Türkiye'de afet eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) belirlemiş olduğu sınırlar içerisinde çeşitli kademelerde verilmektedir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'ndan edinilen MEB ders içerikleri, afetler ile ilgili konular ele alınarak incelenmiş ve tablo haline getirilmiştir.

Tablo 2

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokullar ve Ortaokullar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında Afetler İle İlgili Kazanımlar

Sınıf	Ders	Ünite ve Konu Alanı	Ünite Kazanım Sayısı	Afetler İle İlgili Kazanım Sayısı	Ders Saati (Öngörülen Saat)	Afetler İle İlgili Kazanımlar
1.Sınıf	Hayat Bilgisi	Doğa ve Çevre	8	1	28	Doğa olayları karşısında önlem alır. (Doğa olaylarından yağmur, kar, dolu, sis ve rüzgâr ele alınacak ve bu tip doğa olayları karşısında yapılması gerekenler üzerinde durulacaktır.)
1.Sınıf	Hayat Bilgisi	Güvenli Hayat	7	1	24	Acil durumlarda yardım almak için arayacağı kurumların telefon numaralarını bilir.
2.Sınıf	Hayat Bilgisi	Doğa ve Çevre	10	3	28	1.Doğa olayları sonucu oluşan doğal afetlere örnekler verir (Sel, heyelan, çığ, fırtına, hortum ve deprem). 2. İnsanların çevre üzerinde olumsuz etkilerine örnekler verir. 3. İnsanların hangi davranışlarının çevre kirliliğine neden olduğunu gözlemler.
2.Sınıf	Hayat Bilgisi	Güvenli Hayat	8	1	28	Acil durumlarda yardım alabileceği kurumların yanı sıra, yakın çevresindeki kişilerin hangilerinden yardım alacağını bilir.
3.Sınıf	Hayat Bilgisi	Güvenli Hayat	10	2	24	1.Okulda ve evde meydana gelebilecek acil durumlarda neler yapılması gerektiğine ilişkin örnekler verir. 2.Afetlerin etkilerinden korunmak için alınması gereken güvenlik tedbirlerine örnekler verir.

Kaynak: <http://ttkb.meb.gov.tr/>

Tablo 2'ye göre 1, 2 ve 3. sınıf hayat bilgisi dersinde toplamda 146 adet kazanımın 8 tanesi doğa olayları ve afetler ile ilgilidir. 1, 2 ve 3. Sınıflarda toplam kazanımlar içerisindeki afetler ile ilgili kazanımların oranı %5,5'dir.

Tablo 3

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokullar ve Ortaokullar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Afetler ile İlgili Kazanımlar

Sınıf	Ders	Ünite ve Konu Alanı	Ünite Kazanım Sayısı	Afetler İle İlgili Kazanım Sayısı	Ders Saati (Öngörülen Saat)	Afetler İle İlgili Kazanımlar
4.Sınıf	Sosyal Bilgiler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	8	1	15	Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur' kazanımı başlığı altında, İnsanların hayatlarını sürdürebilmek için neye ihtiyaç duyduklarını fark eder. Deprem anında gerekli ve gereksiz olan malzemeleri ayırt eder. Sınıf tahliye çantası oluşturulması ve malzemelerin sağlanması konusunda aktif görev alır, Posterler hazırlayarak toplumun bu konuda bilgilenebilmesine destek verir ve Farklı mekânlarda bir deprem sırasında yapılması gerekenleri tartışır kazanımları bulunmaktadır.
5.Sınıf	Sosyal Bilgiler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	7	3	15	1.Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. 2.Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir. 3.Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.

Kaynak: <http://ttkb.meb.gov.tr/>

Tablo 3'e göre Ortaokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde 46 kazanımdan 1 tanesi, 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde ise 47 kazanımdan 3 tanesi afetler ile ilgilidir. Sosyal bilgiler 4. Sınıf içerisindeki afet konularının oranı % 2,17 5. Sınıf içerisindeki afet konularının oranı ise %1,12'dir.

Tablo 4

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokullar ve Ortaokullar Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarında Afetler ile İlgili Kazanımlar

Sınıf	Ders	Ünite ve Konu Alanı	Ünite Kazanım Sayısı	Afetler ile İlgili Kazanım Sayısı	Ders Saati (Öngörülen Saat)	Afetler ile İlgili Kazanımlar
5.Sınıf	Fen Bilimleri	Yer Kabuğunun Gizemi/ Dünya ve Evren	10	2	6	1.Erozyon ile Heyelan arasındaki farkı açıklar ve erozyonun gelecekte yol açabileceği sonuçları tahmin eder. 2.Toprağı erozyonun olumsuz etkilerinden korumak için çözüm önerileri sunar.
8.Sınıf	Fen Bilimleri	Deprem ve Hava Olayları/ Dünya ve Evren	16	5	6	1.Depremle ilgili temel kavramları bilir. 2. Deprem biliminin bir bilim dalı olduğunu ve bu alanda çalışan uzmanlara deprem bilimci adı verildiğini bilir. 3. Türkiye'nin deprem bölgeleri ile fay hatları arasında ilişki kurar. 4. Depremlerin sebepleri ve yol açacağı olumsuz sonuçları tartışır. 5. Deprem tehlikesine karşı alınabilecek önlemleri ve deprem anında yapılması gerekenleri tartışır.

Kaynak: <http://ttkb.meb.gov.tr/>

Tablo 4'e göre Ortaokul 5. Sınıf ve 8. Sınıf Fen Bilimleri dersindeki toplam 122 adet kazanımın 7 tanesi, bir kısmı doğrudan bir kısmı da dolaylı olarak afetler ve doğa olayları ile ilgilidir. Bu dersteki afetler ile ilgili kazanımların oranı %5,7'dir.

Toplamda bakıldığında, 1, 2 ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi, 4 ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ve 3. Sınıftan 8. Sınıfa kadar olan fen bilimleri dersi içerisindeki bütün kazanımların içerisinde afetler ile ilgili kazanımların oranı %5,4'tür. Bu dersler içerisinde toplamda 569 adet kazanım bulunmaktadır ve bunların 31 tanesi afetler ile ilgilidir. Öğretim programları incelendiğinde

afet eğitimlerinin sürdürülebilir olmadığı ve farklı sınıflarda konu bütünlüğü açısından bir bağlantı içerisinde ele alınmadığı ortaya çıkmaktadır. Ortaokul Fen Bilimleri dersi öğretim programları incelendiğinde ortaokul 6 ve 7. Sınıflarda afetler ve afet eğitimleri ile ilgili herhangi bir konunun bulunmadığı görülmüştür.

Ayrıca tam anlamıyla afetler ve özellikle depremler sadece 8. Sınıfta detaylı olarak ele alınmış diğer sınıflarda ise doğa olayları ve çevre ekseninde değerlendirilmiştir. Ayrıca 8. Sınıf Fen Bilimleri dersinde afetler konusu ünite olarak ele alınmıştır. Afetler konusu 1 Sınıftan itibaren ünite olarak ele alınmalı, sürdürülebilir ve birbirini tamamlar nitelikte olmalıdır.

Tablo 5

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Liseler Coğrafya Dersi Öğretim Programında Afetler ile İlgili Kazanımlar

Sınıf	Ders	Öğrenme Alanları	Ünite Kazanım Sayısı	Afetler ile İlgili Kazanım Sayısı	Afetler ile İlgili Kazanımlar
9. Sınıf	Coğrafya	Doğal sistemler/ Beşeri sistemler/ Mekânsal bir sentez: Türkiye/Küresel ortam: bölgeler ve ülkeler/Çevre ve toplum.	26	2	Doğrudan afetleri konu alan kazanımlar bulunmamaktadır. Ancak dolaylı olarak; doğa ve insan etkileşimini anlamlandırır ve yaşadığı yerleşim biriminin coğrafi özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur kazanımları bulunmaktadır.
10.Sınıf	Coğrafya	Doğal sistemler/ Beşeri sistemler/ Mekânsal bir sentez: Türkiye/Küresel ortam: bölgeler ve ülkeler/Çevre ve toplum.	33	3	1.Doğal afetleri oluşum nedenleri, özellikleri dağılışları ve insanlara olan etkileri bakımından analiz eder. 2.İnsanların doğal afetlerin oluşumuna etkisini, afet bilincinin geliştirilmesi açısından değerlendirir. 3.Türkiye'deki göçlerin sebep ve sonuçlarını coğrafi açıdan sorgular.
11.Sınıf	Coğrafya	Doğal sistemler/ Beşeri sistemler/ Mekânsal bir sentez: Türkiye/Küresel ortam: bölgeler ve ülkeler/Çevre ve toplum.	44	4	1.Türkiye'deki doğal afetlerin nedenleri, dağılışları ve sonuçlarını analiz eder. Ayrıca dolaylı olarak: 2.Çevre sorunlarını farklı kıstaslara göre sınıflandırır 3. Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini küresel etkileri açısından sorgular 4.Çevre sorunlarının önlenmesine yönelik stratejiler geliştirir. Kazanımları da bulunmaktadır.
12.Sınıf	Coğrafya	Doğal sistemler/ Beşeri sistemler/ Mekânsal bir sentez: Türkiye/Küresel ortam: bölgeler ve ülkeler/Çevre ve toplum.	37	3	1.Doğa olaylarının aşırı durumlarını ve etkilerini değerlendirir. 2.Doğa-insan etkileşiminden kaynaklanan riskler hakkında çıkarımlarda bulunur. 3.Çevre sorunlarının önlenmesine yönelik farklı ülkelerdeki uygulamaları tarihsel süreçte değerlendirir.

Kaynak: <http://ttkb.meb.gov.tr/>

Tablo 5'e göre 9. Sınıf coğrafya dersinde doğrudan afet anahtar kelimesini bulunduran herhangi bir konu bulunmamaktadır. Ancak öğrencilerin doğa ve insan ilişkisini anlamlandırabilmesi ve yaşadığı çevrenin coğrafi özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunabilmesi amaçlanmıştır. Buda dolaylı olarak afetler ile ilişkilendirilebilmektedir. 9. Sınıftaki bu kazanımların oranı 9. Sınıf toplam kazanım içerisinde %7,6'dır. 10. Sınıf coğrafya dersinde doğrudan afetler ile ilgili olan 3 adet kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımların, 10. Sınıf coğrafya dersindeki toplam 33 kazanım içerisinde oranı %9'dur. 11. Sınıf coğrafya dersinde afetler ile ilgili olarak 4 adet kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımların 11. Sınıf coğrafya dersindeki toplam kazanımlar içerisinde oranı %9'dur. 10. ve 11. Sınıf coğrafya dersinde bulunan afetler ile ilgili kazanımlar konu bütünlüğü açısından birbirleri ile ilişkili ve paralellik göstermektedir. Bu durum afet konularının azda olsa süreklilik içerisinde olması açısından olumlu bir gelişmedir.

2.9.3. Bazı ülkelerdeki afet eğitimleri ile ilgili bilgiler

Afetler dünyanın birçok bölgesinde meydana gelen ve insanlar tarafından istenmeyen olaylar olarak kabul görmüş durumlardır. Afetlere karşı yaklaşımlar konusunda bazı ülkeler benzer bazıları ise kısmi olarak farklı uygulamalar yapmaktadır. Afetlere karşı uygulamalardaki temel fark, odaklanılan noktanın afet öncesi mi yoksa afet sonrası mı olacağı temeline dayanmaktadır. Yapılan uygulamalar her ne kadar farklılıklar gösterse de afetlere karşı alınacak tedbirlerin en temelinde eğitim konusunun olduğu herkes tarafından kabul görmektedir. Eğitim birçok alanda olduğu gibi afetlere karşı yaklaşım alanının da vazgeçilmez bir parçasıdır. Afet eğitimleri teorik eğitimlerin ötesinde bilgi sağlayabilmek amacıyla pratik, uygulamalı ve deneysel eğitim içeriklerine sahip olmalıdır (Shaw ve Takeuchi, 2009).

Aşağıda verilen bilgiler Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'na (UNESCO) bağlı Yapı Araştırma Enstitüsü (BRI) tarafından 2007 yılında yayınlanan "Disaster Education" adlı çalışmasından alınmıştır.

2.9.3.1. Avustralya (Queensland)

Afet ile ilgili eğitimler Avustralya'nın bazı okullarında çok iyi bir şekilde uygulanmaktadır. Queensland eyaletinde başlangıç seviyesindeki tüm okullarda önemli olduğu düşünülen afetler hakkında bilgi verilmekte ve ders programlarına dâhil edilmektedir. Queensland eyaletinde bulunan okullardaki afet eğitimleri orman yangınları, depremler, tsunamiler, seller ve tornadolar için ayrı verilmektedir. Avustralya'da orman yangınları oldukça fazla görülmektedir. Orman yangınları için 4-5 yaşından 8-9 yaşına kadar olan çocuklara, Avustralya'nın yaşamış olduğu orman yangını afetleri de referans gösterilerek genel bilgiler verilmektedir (BM, 2007).

Hazırlanan kitaplar ve dokümanlarla orman yangınları hakkında detaylı bilgiler verilmekte ve ilkökul seviyesinde yangın risk azaltımı stratejik olarak öğretilmektedir. İlkokul öğrencilerine yönelik olarak, depremler ve tsunamiler konusunda depremin nedenleri çeşitli yaşanmış deprem afetlerinin fotoğrafları da kullanılarak anlatılmaktadır. Son yüzyılın depremleri incelenerek depremlerin nasıl başladığı, nasıl devam ettiği ve dünyadaki fay hatlarının nerelerde olduğu detaylı olarak öğretilmektedir. Ayrıca ilkokullarda seller ve tornadolar hakkında nasıl oluştukları ve ne gibi önlemlerin alınması gerektiği konularında da detaylı olarak bilgiler öğretilmektedir.

2.9.3.2. Fransa

Fransa'da okul öncesi, ilkökul ve ortaokul öğrencileri için "7 saatlik program" adı altında bir eğitim programı hazırlanmıştır. Ortaokul eğitimi veren her okul bu program için sorumlu olarak kararlaştırılmış, okuldan bir öğretmen veya bir öğrenci velisi ile her sınıftan 4 öğrenci seçilerek "koruyucu asistanlar" olarak eğitime tabi tutulmuşlar ve okul yönetimine

karşı sorumlu tutulmuşlardır. Eğitilen öğrenciler olası bir problem durumunda ve farkındalığı artırmak için öğretmenlerine yardım etme görevini üstlenirler. Yardımcı öğrenciler ayrıca okul çevresindeki riskleri tespit ederler. İlkokullarda sorumlu öğretmenler öğrencileri olası bir acil durumda nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitirler. Okul öncesi öğretmenleri öğrencilere basit seviyede acil durumlarda ne yapılması gerektiğini anlatmaktadır. Uygulanan eğitim programı sayesinde 1999 yılından beri, 166 ilkokul sınıfından 153'ü öğretmen, 663'ü koruyucu yardımcısı olmak üzere 3300'ün üzerinde öğrenci eğitim almıştır (BM, 2007).

2.9.3.3. Rusya

Rusya'da okul öncesi çocuklar için çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır. "okul öncesi çocuklar için hayat güvenliği programı" uygulanan bu programlardan bir tanesidir. Bu programın amacı öğrencilere, toplu taşıma araçlarında veya sokakta meydana gelebilecek olası bir acil durumda, bilmedikleri bir insanla karşılaştıklarında, tehlikeli bir hayvan veya zehirli bir bitki ile temas ettiklerinde neler yapmaları gerektiğini öğretmektir. Bu kurs programı çocuklara sosyal ve kültürel anlamda, sağlık ve güvenlik alanlarında temel bilgiler kazandırabilmek için oluşturulmuştur. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin ders programlarına Rusya Eğitim Bakanlığı tarafından acil durumlardan korunma konulu dersler konulmuştur.

Rusya'da 1991 yılına kadar olan, acil durum içerikli çeşitli askeri kaynaklı kurslar okullardaki öğrencileri kapsamamaktaydı. Fakat 1991 yılından sonra 'hayatı koruma programı' adlı yeni bir kurs oluşturuldu ve genel olarak eğitim kurumlarında 1'den 11. seviyeye kadar öğretilmeye başlandı. Oluşturulan bu kurs ile acil durumlarda ve tehlike anlarında hayatı korumak amacıyla teorik ve uygulamalı eğitimler içeren 400 saatlik eğitimler planlanmış ve uygulanmıştır. Bu eğitim programının 270 saati acil durumlarda medikal müdahale içerikli, 53 saati çocuk sağlığı ve çocukların korunması ve 77 saati de askeri korunma içerikli eğitimlerden oluşmaktadır (BM, 2007).

2.9.3.4. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Amerika Birleşik Devletleri'nde afet eğitimleri ile ilgili çeşitli eyaletlerde çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Kaliforniya eğitim bölümü; özellikle bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar nedeniyle meydana gelebilecek acil durumlar için çalışmalar yürütmektedir. Olası bir salgın afeti durumunda öğrencilerin korunması, taşınması, ailelerine ulaştırılması ve tedavi edilmesi gibi senaryolar hazırlanır ve gözden geçirilir. Arizona Eğitim bölümü, okullar için çeşitli eğitim planları hazırlamakta ve bu planlar sayesinde, meydana gelebilecek çeşitli acil durum ve afetlerde kapsamlı olarak yol gösterici rolünü üstlenmektedir. Florida Eğitim bölümü; okulda veya sokakta meydana gelebilecek olası doğal afetler ya da acil durumlarda, hazırlık, değerlendirme ve müdahale aşamalarını kapsayan çeşitli eğitimler vermektedir. Hazırlanan dokümanlar olay öncesi, sırası ve sonrasındaki planlama, sigortacılık, acil barınma, ekip oluşturma ve acil haberleşme gibi konuları kapsamakta ve bu konularda detaylı bilgiler vermektedir.

Federal Acil Durum Yönetimi Kurumu; okulların nasıl daha dirençli olabilecekleri konusunda araştırmalar yapan ve aileler ve öğretmenler için çeşitli dokümanlar hazırlayan bir kurumdur. Bu kurum bütün okullarla koordineli olarak çalışır ve okullara yakın olan tehlikelerin tanınması, tehlikelere karşı hazırlıklı olma, müdahale planları geliştirme, afet sonrası planlar ve ailelerin eğitimleri gibi görevler yürütmektedir.

Arkansas Afet Eğitim Merkezi; okullarda çalışan personellerin depremler konusunda yapmaları gereken uygulamalar ile ilgili çeşitli dokümanlar oluşturmaktadır. Depremlere karşı hazırlıkların nasıl yapılması gerektiği, müdahale aşaması, yapısal olmayan tehlikelerin tanımlanması ve azaltılması, gıda ve ihtiyaç stoklamaları ve deprem sonrası yapılması gereken çalışmalar detaylı olarak anlatılmaktadır. Ayrıca bu merkez öğretmenler ve çocukların bulunduğu çeşitli kurum ve kuruluşların yöneticileri için eğitimler düzenlemekte ve belge ve sertifikalar vermektedir (BM, 2007).

2.9.3.5. Hindistan

Hindistan'da 2001 yılında yaşanan büyük depremten sonra, ülke yönetimi afet eğitiminin önemini bir kez daha vurgulamış ve eğitime odaklanmaya karar vermiştir. Hindistan'da okullar, ulusal ve yerel düzeyde, devlet ve özel sektör işbirliği içerisinde organize edilmektedir. Afet eğitimleri ortaokullardan itibaren sosyal bilimler, çevre bilimleri ve coğrafyanın bir parçası olarak anlatılmaktadır.

Ortaokul 5. Sınıf çevre bilimleri içerisinde, öğrencilerin Hindistan'da meydana gelen deprem, sel, tsunami ve kuraklık gibi afetler hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanır ve bu afetlerin sonuçlarından nasıl korunmaları gerektiği anlatılır. Öğrencilere, olası bir afet anında, hükümetin, ulusal ve uluslar arası kuruluşların görevlerinin neler olduğu öğretilir. 8.Sınıf afet eğitimlerinin içeriğini, tehlike, savunmasızlık, risk ve afet yönetimi kavramları oluşturmaktadır. Bu sınıfta afet yönetimi döngüsünden bahsedilmez. Öğrencilere, Hindistan'ın hangi afet türlerine karşı savunmasız oldukları ve bölgelerinde bulunan tehlike haritaları hakkında bilgiler verilir. Öğrencilere olası bir afet anında medyada karşılarına çıkabilecek anahtar kelimeler anlatılır.

Öğrencilere afetler öncesi, sırası ve sonrasında yapmaları gereken basit hazırlıklar ve yapmamaları gereken çeşitli davranışlar anlatılmaktadır. Sınıflarda çeşitli uygulamalar ve oyunlar canlandırılmaktadır. 9.Sınıf öğrenciler için afet yönetimi eğitiminin ikinci basamağı niteliğindedir. Bu sınıfta öğrencilere zarar azaltma kavramı anlatılır ve afetlerin etkilerinin ve verdiği zararların alınacak tedbirlerle nasıl azaltılabileceği anlatılmaktadır. Ayrıca okullar için gerekli olan afet yönetim planları hakkında bilgiler verilmektedir. 10. Sınıfta öğrencilerin afet yönetimi ile başa çıkabilecek birer birey olmaları amaçlanmakta ve buna göre eğitimler verilmektedir. Bu sınıfta öğrencilere 2004 yılında meydana gelen büyük tsunamiden dolayı özellikle tsunamilerde, öncesi, sırası ve sonrasında neler yapmaları gerektiği anlatılmaktadır. Ayrıca afetlerde gerekli olan acil haberleşme sistemi hakkında bilgi verilmektedir. 11. Sınıfta

afetler öğrencilere coğrafya içerisinde anlatılır ve öğrencilerin tehlike ve afet kavramlarına teknik olarak yaklaşmaları sağlanır. Bu sınıfta öğrencilere zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme gibi afet yönetim evreleri anlatılır ve teknik anlamda detaylı bilgiler verilir (BM, 2007).

2.9.3.6. Japonya

Japonya'da afet eğitimleri özellikle 1995 yılında meydana gelen büyük Hanshin-Awaji depreminden sonra düzenli olarak uygulanmaya başlamıştır. O günden beri afet eğitimleri düzenli olarak uygulanmaktadır. Verilen afet eğitimleri ile toplumun farkındalığının artırılması, afet yöneticilerinin becerilerinin artırılması ve afet yönetimi konusunda uzman kişilerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Japonya'da verilen afet eğitimleri ile sadece okullardaki öğrencilerin değil aynı zamanda tüm halkın da afetler konusunda farkındalık içerisinde olması sağlanmaktadır. İçişleri Bakanlığına bağlı, Yangın ve Afet Yönetimi Birimi her yıl okullar ile koordineli olarak afet farkındalığını artırmak için çeşitli gösteri ve halk günleri düzenlemektedir. İlkokulda verilen afet eğitiminde uygulamalı eğitimlere önem verilmekte ve bu eğitimler aileler tarafından desteklenmektedir. Uygulamalı afet eğitimlerinin erken yaşlarda başlamasının, çocukların afetler ile ilgili çeşitli önlemleri kolaylıkla davranış haline getirebileceklerine vurgu yapılmaktadır.

Çocuklar okulda yaşadıkları deneyimleri ailelerine anlatmaktadırlar ve böylece öğrendiklerini pekiştirme fırsatı bulurlar. İnsanlar çocukluk çağlarında öğrendikleri şeyleri genelde unutmazlar, bu yüzden afet eğitimlerinin önemli bir kısmının ilkokul çağındaki çocuklara verilmesi son derece elzem bir durumdur. Verilen eğitimler çeşitli sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve afetler ile ilgili özel ve resmi kurumlar ile koordineli olarak sürdürülmektedir. Japonya'da uygulanan afet eğitimleri ilkokulda daha yoğun olmak üzere

ortaokul ve lisede de devam etmektedir. Afet eğitimlerinin uygulamalı ve özellikle küçük yaşlardaki çocukları kapsamına dikkat edilmektedir (BM, 2007).

2.9.3.7. Fiji Adaları

Adalar ülkesi olan Fiji, afetlerin oldukça farklı türlerini en şiddetli haliyle yaşayan ülkelerden birisidir. Fiji'de okullar ilkokul ve ortaokul olmak üzere 6'şar yıl olarak ikiye ayrılmaktadır. Afet eğitimleri 4 sınıftan itibaren başlamakta ve sağlık bilimleri, sosyal bilimler, temel bilimler ve coğrafya olmak üzere 4 ana başlık altında verilmektedir. Sağlık bilimleri konu başlığında 4, 5, 7 ve 8. Sınıflarda genel olarak acil durumların neler olduğu, sel, deprem ve yangın anında neler yapılması gerektiği anlatılır. Ayrıca öğrencilere su güvenliği ve sel riski olan nehirden nasıl geçilmesi gerektiği konusu anlatılmaktadır.

Sosyal bilimler konu başlığında 6. Sınıf öğrencilerine doğal afetlerin neler olduğu kapsamlı olarak anlatılmaktadır. Temel bilimler konu başlığında 8. Sınıf öğrencilerine hortum veya kasırgalar hakkında detaylı olarak bilgiler verilmektedir. Hortum veya kasırganın nasıl ve hangi bölgelerde oluştuğu, hava basıncı ile olan ilişkisi, öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapılması gerektiği detaylı olarak anlatılmaktadır. Coğrafya konu başlığında 12. Sınıf öğrencilerine doğal afetlerin türleri detaylı olarak anlatılmaktadır. Ayrıca öğrencilere afetlerin olası etkileri, afetlere karşı nasıl dirençli olabilecekleri ve zarar azaltma önlemlerinin neler olduğu detaylı olarak anlatılmaktadır (BM, 2007).

Bölüm III

Yöntem

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırmanın evren ve çalışma grubu, verilerin toplanması ile verilerin analizi ve yorumu açıklanmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri ve branşlara göre dağılımları da bu bölümde verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ortaokul öğretmenlerinin Türkiye’de uygulanan afet eğitimleri hakkındaki görüşlerini almak amacıyla, betimsel araştırmalar içerisinde yer alan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, sosyal bilimlerde yaygın olarak büyük kitlelerin araştırmaya konu olan özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılan ve araştırmaya konu olan özellikleri, uygun bir ölçme aracı kullanarak sonuçlara ulaşan modeldir (Can, 2014).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Çanakkale ili merkez ilçesinde, 2015-2016 yıllarında kamu ortaokullarında görev yapan tüm öğretmenler oluşturmaktadır. Afetler ile ilgili eğitimler sadece ortaokul 8.Sınıfta ünite olarak ve detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu yüzden çalışma grubu olarak ortaokul öğretmenleri seçilmiştir. Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre, Çanakkale il merkezinde toplam 15 adet ortaokul ve bu okullarda görev yapan 436 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerden 10 tanesine çeşitli sebeplerden dolayı ulaşılamamış, geriye kalan 426 kişiye anket formları araştırmacı tarafından ulaştırılarak doldurmaları istenmiştir. Ancak bir kısmı anket doldurmayı reddetmiş, bir kısmı da anketi alarak geri dönüş sağlamamıştır. Geri dönüş sağlayan 238 öğretmen araştırmanın çalışma grubu içerisine dâhil edilmektedir.

Araştırmaya katılan tüm katılımcılara anket formu ulaştırılarak örnekleme seçilme şansı eşitlenmektedir. 500 kişilik bir evrende kabul edilen hata payının $\pm\%5$ seviyesinde sağlanabilmesi için ($p=0,5$, $q=0,5$) 217’nin üzerinde katılımcıya ulaşılması gerekmektedir

(Baş, 2008). Ayrıca seçilen örneklem homojen olarak kabul edilebiliyorsa 500 kişilik bir evrende 165 kişi ile görüşülmesi $\pm\%5$ hata payı aralığında olacaktır (Can, 2014). Aşağıda tablo 6'da katılımcıların demografik bilgileri sunulmaktadır.

Tablo 6

Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Gruplar	Frekans(f)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	146	61,3
	Erkek	92	38,7
Yaş	18-28	18	7,6
	29-40	147	61,8
	41 ve üzeri	63	26,5
Eğitim durumu	Lisans	205	86,1
	Lisansüstü	33	13,9
Medeni durum	Evli	203	85,3
	Bekâr	34	14,3
Çalışma yılı	0-10	61	25,6
	11-20	127	53,4
	21 ve üzeri	49	20,6
STK üyeliği	Evet	42	17,6
	Hayır	187	78,6
Afetler ile ilgili	Evet	5	2,1
STK üyeliği	Hayır	232	97,5
Çanakkale'de yaşama süresi	0-10 yıl	118	49,6
	11-20 yıl	64	26,9
	21 ve üzeri	54	22,7

Aşağıda tablo 7'de öğretmenlerin branşlara göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı

Branş	Frekans(f)	Yüzde(%)
Beden Eğitimi	14	5,9
Bilişim Teknolojileri	10	4,2
Din Kültürü ve A. B.	15	6,3
Fen Bilimleri	22	9,2
Görsel Sanatlar	10	4,2
İngilizce	26	10,9
Matematik	34	14,3
Müzik	12	5
Özel Eğitim	1	0,4
Rehberlik	13	5,5
Resim	6	2,5
Sosyal Bilgiler	16	6,7
Tarih	10	4,2
Teknoloji ve Tasarım	13	5,5
Türkçe	36	15,1
Toplam	238	100

Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli veriler, alanyazından yararlanarak oluşturulan anket formu ile toplanmıştır. Anket formunda toplam 38 adet soru yer almaktadır. İlk 9 soru demografik bilgileri içermekte, 10-16 sorular, öğretmenlerin afetlere hazırlıkları ile ilgili bilgiler içermekte ve geriye kalan sorular, afet eğitimi uygulamaları ile ilgili sorulardır. Ankette yer alan sorular, Türkiye’de uygulanan afet eğitimlerinin, neler olması gerektiği, nasıl uygulanması gerektiği, kimler tarafından ve hangi dönemlerde olması gerektiği gibi konularda öğretmen görüşlerini almak amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek kullanılmadığı için geçerlilik ve güvenilirlik alınmamıştır. Kullanılan anket formu yapılandırıldıktan sonra üç öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır.

Anketlerin uygulanabilmesi için Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. İzinler ile ilgili dokümanlar araştırmanın ekler kısmında sunulmuştur. Çoğaltılan anketler il merkezinde bulunan 15 ortaokulda görev yapan 436 öğretmenin, 10 tanesi çeşitli mazeretlerden dolayı şehir dışında olduklarından 426'sına araştırmacı tarafından ulaştırılmıştır. Bütün öğretmenler aynı anda okulda bulunamadıkları için okullara farklı zamanlarda ortalama 10'ar kez gidilmiştir ve anket toplama süresi 74 günde tamamlanmıştır. Öğretmenlerin bir kısmı anket doldurmayı doğrudan reddetmiş, bir kısmı da anket forumunu alarak daha sonra vermek istediğini söyleyerek geri dönüş sağlamamıştır. Sonuç itibari ile 238 katılımcı geri dönüş sağlamıştır.

Verilerin Analizi

Uygulanan anket ile elde edilen sayısal veriler 'IBM SPSS Statistics 21,0' programına aktarılmış ve çözümlenmiştir. Birinci alt problemin analizinde, 'Crosstabs' metodu ile çapraz tablolar oluşturulmuştur. Bu yöntem verilerin aynı anda birden fazla nitel değişkenin alt kategorilerine nasıl dağıldığını göstermektedir (Can, 2014). Diğer alt problemlerin analizlerinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Yapılan frekans dağılımları ile öğretmenlerin afet eğitimleri ile ilgili teknik ve genel konulardaki görüşleri belirlenmiştir.

Bölüm IV

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular ve bulgulara ait yorumlar yer almaktadır. Bulguların sunulmasında alt problemlerin sıralaması dikkate alınmaktadır.

4.1. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Bazı Özellikleri ile Afetler ile İlgili Eğitim Alma Durumuna İlişkin Görüşleri

Araştırmanın birinci alt problemi, “ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin bazı özellikleri ile afetler ile ilgili eğitim alma durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?” Şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak için Çanakkale ilinde 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin bilgileri Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimi Alma, Afete Maruz Kalma ve Acil Durum Çantası Bulundurma ile İlgili Bilgileri

Değişkenler	Gruplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Herhangi bir afet türüne maruz kalma durumu	Evet	126	52,9
	Hayır	110	46,2
Afetler ile ilgili herhangi bir eğitim almış olma durumu	Evet	85	35,7
	Hayır	151	63,4
Evde acil durum çantası bulundurma durumu	Evet	52	21,8
	Hayır	185	77,7
Evde acil durumu çantası bulundurma gerekliliği	Evet	210	88,2
	Kararsızım	24	10,1
	Hayır	2	0,8

Tablo 8’e göre araştırmaya katılan 238 ortaokul öğretmenin 146’sı (%61,3) kadın, 92’si (%38,7) erkektir. Katılımcıların 18’i (%7,6) 18-28 yaş aralığında, 147’si (%61,8) 29-40 yaş aralığında ve 63’ü (%26,5) 41 ve üzeri yaşta. Katılımcıların 61’i (%25,6) 0-10 yıl, 127’si (%53,4) 11-20 yıl ve 49’u (%20,6) 21 ve üzeri çalışma yılına sahiptir.

Öğretmenlerin 126'sı (%52,9) herhangi bir afet türüne maruz kaldığını, 110'u ise (%46,2) herhangi bir afet türüne maruz kalmadığını söyledikleri görülmektedir. 85 öğretmen (%35,7) afetler ile ilgili herhangi bir eğitim aldığını, 151 öğretmen ise (%63,4) afetler ile ilgili herhangi bir eğitim almadığını söylemektedirler. Öğretmenlerin 52'si (%21,8) evinde acil durum çantası bulundurduğunu, 185'i ise (%77,7) evinde acil durum çantası bulundurmadığını söylemektedirler. Öğretmenlerin 210'u (%88,2) evinde acil durum çantası bulundurmanın gerekli olduğunu, 24'ü (%10,1) kararsız olduğunu ve 2'si (%0,8) evde acil durum çantası bulundurmanın gereksiz olduğunu söylemektedir.

Bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin afetler ile ilgili eğitim alma durumlarının düşük olduğu (%35,7) görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin %88'i evde acil durum çantası bulundurmayı gerekli görmelerine rağmen, %77'sinin bulundurmadığını söylediği görülmektedir. Bu durum, hazırlık yapılan afet türünün gelecekte ne zaman meydana geleceğinin bilinmemesi ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 9

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Bazı Özellikleri ile Afetler İle İlgili Eğitim Alma Durumuna İlişkin Görüşleri

		Afetler ile İlgili Herhangi Bir Eğitim Alma Durumu		Toplam
		Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kadın	43 %29,9	101 %70,1	144
	Erkek	42 %45,7	50 %54,3	92
Yaş	18-28	4 %22,2	14 %77,8	18
	29-40	52 %35,6	94 %64,4	146
	41 ve üzeri	27 %43,5	35 %56,5	62
Çalışma Yılı	0-10	17 %27,9	44 %72,1	61
	11-20	46 %36,5	80 %63,5	126
	21 ve üzeri	21 %43,8	27 %56,3	48
Herhangi bir afet türüne maruz kalma durumu	Evet	55 %44	70 %56	125
	Hayır	29 %26,6	80 %73,4	109
Evde acil durum çantası bulundurma durumu	Evet	31 %60,8	20 %39,2	51
	Hayır	54 %29,3	130 %70,7	184

Tablo 9'a göre afet eğitimi aldığını söyleyen öğretmenlerin, %29,9'u kadın, %45,7'si erkektir. Afet eğitimi almadığını söyleyen öğretmenlerin %70,1'i kadın, %54,3'ü erkektir. Öğretmenlerin 18-28 yaş aralığında olanların %77,8'i, 29-40 yaş aralığında olanların %64,4'ü ve 41 ve üzeri yaş aralığında olanların %56,5'i afet eğitimi almadığını söylemektedirler.

Çalışma yılı 0-10 arası olanların %72,1'i, 11-20 yıl arası olanların %63,5'i ve 21 ve üzeri olanların %56,3'ü afet eğitimi almadıklarını belirtmektedirler. Herhangi bir afet türüne maruz kaldığını söyleyenlerin %44'ü, maruz kalmadığını söyleyenlerin %26,6'sı afet eğitimi aldığını söylediği görülmektedir.

Bulgulara bakıldığında, kadın öğretmenlerin (%29,9) erkeklere göre (%45,7) afet eğitimi alma oranlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşları arttıkça afet eğitimi alma oranlarının arttığı görülmektedir. Doğal olarak çalışma yılı artan öğretmenlerde de afet eğitimi alma oranı artmaktadır. Bu durum MEB okullarında belirli aralıklarla çeşitli afet eğitimlerinin yapıyor olması ile açıklanabilir.

Öğretmenlerin herhangi bir afete maruz kaldığını söyleyenlerde, afet eğitimi alma durumlarının daha yüksek oranda olduğu görülmektedir. Yaşanan afetler öğretmenlerin, afet eğitimi alma durumlarına etki edebilir. Afet eğitimi aldığını söyleyen öğretmenlerin %60,8'i evinde acil durum çantası bulundurduğunu söylemektedir. Öğretmenlere verilen afet eğitimleri, evde acil durum çantası bulundurmalarına etki edebilir.

4.2. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Bireysel Hazırlıkların Toplumsal Hazırlığa Dönüşme Durumu ve Bireysel Hazırlıkların Afet Sonrası Meydana Gelen Zararları Azaltma Durumu İle İlgili Görüşleri

Araştırmanın, “ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, bireysel hazırlıkların toplumsal hazırlığa dönüşme durumu ve bireysel hazırlıkların afet sonrası meydana gelen zararları azaltma durumu ile ilgili görüşleri nelerdir?” şeklinde düzenlenen ikinci alt probleme ilişkin veriler Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Bireysel Hazırlıkların Toplumsal Hazırlığa Dönüşme Durumu ve Bireysel Hazırlıkların Afet Sonrası Meydana Gelen Zararları Azaltma Durumu ile İlgili Görüşleri

Bireysel Hazırlıklar		Frekans(f)	Yüzde(%)	Toplam
Afetlere karşı bireysel hazırlığın toplumsal hazırlığa dönüşebileceğini düşünüyor olma durumu	Evet	191	80,3	235
	Kararsızım	35	14,7	
	Hayır	9	3,8	
Afetlere karşı bireysel hazırlığın afet sonrası meydana gelecek zararları azaltacağını düşünüyor olma durumu	Evet	206	86,6	237
	Kararsızım	14	5,9	
	Hayır	17	7,1	

Tablo 10'a göre öğretmenlerin %80,3'ü afetlere karşı bireysel hazırlığın toplumsal hazırlığa dönüşebileceğini, %14,7'si kararsız olduğu ve %3,8'i dönüşmeyeceğini söylemektedir. Öğretmenlerin %86,6'sı afetlere karşı bireysel hazırlıkların afet sonrası meydana gelecek zararları azaltacağını düşündüklerini, %5,9'u kararsız olduklarını, %7,1'i ise azaltacağını düşünmediklerini söylediği görülmektedir.

Bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%80,3) bireysel hazırlıkların toplumsal hazırlığa dönüşeceğini söylediği görülmektedir. Bu durum karşısında bireysel hazırlıkların, toplum için önemli bir aşama olduğu söylenebilir. Çünkü toplum olarak afetlere hazırlıklı olabilmek için öncelikle bireysel olarak hazır olmak gerekir. Ayrıca bireysel hazırlıklar afet sonrası zararı azaltma konusunda da önemli bir yere sahip olabilir.

4.3. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçerisinde Ele Alınan Başlıklar ve Bu Başlıkların Önem Durumu ile İlgili Görüşleri

Araştırmanın, “Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, afet eğitimleri içerisinde ele alınan başlıklar ve bu başlıkların önem durumu ile ilgili görüşleri nelerdir?” Olarak düzenlenen üçüncü alt problemine ilişkin veriler Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçerisinde Ele Alınan Başlıklar ve Bu Başlıkların Önem Durumu ile İlgili Görüşleri

Afet Eğitimleri İçerisinde En Fazla Bulunması İstenen Başlıklar		Frekans(f)	Yüzde(%)
Sel	Evet	120	50,4
	Hayır	117	49,2
Savaşlar	Evet	93	39,1
	Hayır	144	60,5
Tsunami	Evet	18	7,6
	Hayır	219	92
Yangın	Evet	182	76,5
	Hayır	55	23,1
Fırtına	Evet	49	20,6
	Hayır	188	79
Göçler	Evet	39	16,4
	Hayır	198	83,2
Deprem	Evet	231	97,1
	Hayır	6	2,5
Önem sırası	Afet Türü	Frekans(f)	Yüzde(%)
1. Önemli	Deprem	181	76,1
2. Önemli	Yangın	105	44,1
3. Önemli	Sel	68	28,6
4. Önemli	Fırtına	47	19,7
5. Önemli	Savaşlar	27	11,3
6. Önemli	Göçler	56	23,5
7. Önemli	Tsunami	89	37,4

Tablo 11’e göre öğretmenlerin %50,4’ü afet eğitimleri içerisinde sel konusunun, %39,1’i savaşların, %7,6’sı tsunami konusunun, %76,5’i yangınların, %20,6’sı fırtına

konusunun, %16,4'ü göçlerin ve %97,1'i deprem konusunun en fazla işlenmesi gerektiğini söylemektedir. Öğretmenlerden afetlerde işlenen bu konuları önem sırasına göre söylemeleri istendiğinde; en önemli olan deprem (%76,1) olmak üzere, önemi azalan sıraya göre, yangın (%44,1), sel (%28,6), fırtına (%19,7), savaşlar (%11,3), göçler (%23,5) ve tsunami afeti (%37,4) olarak sıraladıkları görülmektedir.

Bulgulara bakıldığında öğretmenlerin afet eğitimleri içerisinde en fazla, deprem, yangın ve sel konularının işlenmesi gerektiği yönünde görüş beyan ettikleri görülmektedir. Bu durum ülkemizde en fazla meydana gelen afet türlerinden bazılarının, deprem, yangın ve sel olduğu gerçeği ile açıklanabilir. Ayrıca öğretmenlerin afetler konusundaki bilgi düzeyleri de yaptıkları bu seçimlere etki edebilir. Öğretmenler yüksek oranda (%76,1) depremleri ve ikinci olarak yangınları (%44,1) önemli bulmaktadırlar. Bu durum depremlerin ciddi boyutta yıkıcı olmasıyla, öğretmenlerin deprem afetini yaşamış olmalarıyla ve deprem sonundaki zararları biliyor olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

4.4. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimi Uygulamaları ile İlgili Görüşleri

Araştırmanın dördüncü alt problemi olarak, “Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin; eğitimlerin hangi kurumlar tarafından verilmesi gerektiği ve afet eğitimlerinin ders içerisinde ele alınması ile ilgili görüşleri nelerdir?” belirlenmiştir. Bu alt probleme ait bulgular Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin; Eğitimlerin Hangi Kurumlar Tarafından Verilmesi Gerektiği ve Afet Eğitimlerinin Ders İçerisinde Ele Alınması ile İlgili Görüşleri

Afet Eğitimlerini Uygulaması İstenen Kurumlar		Frekans(f)	Yüzde(%)
MEB		130	54,6
AFAD		222	93,7
Kızılay		100	42
Sağlık Bakanlığı		77	32,4
Üniversiteler		86	36,1
STK'lar		109	45,8
TSK		55	23,1
Medya		81	34
Üniversitelerde afet ve acil yardımlar ile ilgili eğitim veren lisans programları veya bölümlerin olduğunu bilme durumu	Evet	67	28,2
	Hayır	167	70,2
Afet eğitimlerinin ortaokullarda hangi alan içerisinde yer alması ile ilgili görüşler	Fen bilimleri	31	13
	Sosyal bilimler	186	78,2
	Her ikisi de	21	8,8
Afet eğitimlerinin hangi kademede başlaması gerektiği ile ilgili görüşler	Okul öncesi	149	62,6
	İlkokul	78	32,8
	Ortaokul	10	4,2
Afet eğitimlerinin okullarda başladığı andan itibaren sürekli olarak devam etmesi gerektiği ile ilgili görüşler	Evet	225	94,5
	Hayır	13	5,5
Okul tabanlı afet eğitimi projesi hakkında bilgi sahibi olma durumu	Evet	46	19
	Hayır	187	78
Afetler ile ilgili konuların ders içerisinde ünite olarak yer alması ile ilgili görüşler	Evet	227	95,4
	Hayır	10	4,2
Afet eğitimlerinin öğretmenler dışında afetler ile ilgili uzmanlık eğitimi almış kişiler tarafından verilmesi gerektiği ile ilgili görüşler	Evet	232	97,5
	Hayır	5	2,1
Temel ilk yardım ve acil yardım konularının afet eğitimleri ile birlikte verilmesi gerektiği ile ilgili görüşler	Evet	234	98,3
	Hayır	4	1,7

Tablo 12'ye göre öğretmenlerin %54,6'sı afet eğitimlerinin MEB tarafından, %93,7'si AFAD, %42'si Kızılay, %32,4'ü Sağlık Bakanlığı, %36,1'i Üniversiteler, %45,8'i STK'lar, %23,1'i TSK ve %34'ü medya tarafından verilmesi gerektiğini söylemektedir. Öğretmenlerin %28,2'si üniversitelerde afet ve acil yardımlar ile ilgili bir bölüm olduğunu bildiğini, %70,2'si bilmediğini söylemektedir. Öğretmenlerin %13'ü ortaokullardaki afet eğitiminin fen bilimleri içerisinde, %78,2'si sosyal bilimler içerisinde ve %8,8'i her iki alanda da yer alması gerektiğini söylemektedir. Öğretmenlerin %62,6'sı afet eğitimlerinin okul öncesi dönemde, %32,8'i ilkokulda ve %4,2'si ortaokulda başlaması gerektiğini ve %94,5'i afet eğitimlerinin başladığı andan itibaren sürekli olarak devam etmesi gerektiğini söylemektedir.

Öğretmenlerin %78'i okul tabanlı afet eğitimi projesi hakkında bilgisi olmadığını söylemektedir. Öğretmenlerin %95,4'ü afetler ile ilgili konuların ders içerisinde ünite olarak yer alması gerektiğini söylemektedir. Öğretmenlerin %97,5'i afet eğitimlerinin öğretmenler dışında, afetler ile ilgili uzmanlık eğitimi almış kişiler tarafından verilmesi gerektiğini söylemektedir. Öğretmenlerin %98,3'ü temel ilk yardım ve acil yardım uygulamalarının afet eğitimleri içerisinde yer alması gerektiğini söylemektedir.

Bulgulara bakıldığında öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%93,7), afet eğitimlerinin AFAD tarafından, ikinci olarak ise MEB (%54,6) tarafından verilmesi gerektiğini söyledikleri görülmektedir. Bu durum AFAD' tın tamamıyla afetler ile ilgili bir kurum olmasından ve çeşitli eğitim çalışmaları yapıyor olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca öğretmenler bu eğitimlerin uzman kişiler tarafından verilmesi gerektiğini düşündüğü içinde, afet eğitimlerinin AFAD tarafından verilmesi gerektiğini söylemiş olabilirler.

Öğretmenlerin %70,2'si afetler ile ilgili üniversite bölümlerinin olduğunu bilmediğini söylemektedir. Bu durum afet konularının öğretmenlerin çok ilgisini çekmediğinden ya da afetler ile ilgili eğitim veren üniversitelerin MEB ile iletişiminin zayıf olmasından kaynaklanabilir. Öğretmenlerin %78'i okul tabanlı afet eğitimi projesi hakkında bilgisi

olmadığını söylemektedir. Bu durum hem kurumsal iletişim açısından hem de öğretmenlerin ilgi ve alakaları açısından değerlendirilebilir.

4.5. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçin Okul Şartlarının ve MEB Müfredatındaki Konuların Yeterliliği ile İlgili Görüşleri

Araştırmanın beşinci alt problemi, “Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, afet eğitimleri için okul şartlarının ve MEB müfredatındaki konuların yeterliliği ile ilgili görüşleri nelerdir?” Olarak düzenlenmiştir. Bu alt probleme ait bulgular Tablo 13’te gösterilmektedir.

Tablo 13

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimleri İçin Okul Şartlarının ve MEB Müfredatındaki Konuların Yeterliliği ile İlgili Görüşleri

		Frekans(f)	Yüzde(%)
Çalışılan okulun depremler açısından ne derece riskli olduğu ile ilgili görüşler	Az riskli	83	34,9
	Orta riskli	118	49,6
	Çok riskli	32	13,4
Afet eğitimleri için okulların fiziki koşullarının ne derece yeterli olduğu ile ilgili görüşler	Çok yetersiz	25	10,5
	Yetersiz	87	36,6
	Orta	93	39,1
	Yeterli	28	11,8
	Çok yeterli	1	0,4
Afetler ile ilgili eğitimlerin okullarda sağlıklı yürütülebilmesi için, ilgili öğretmenlerin ek olarak ne derece eğitim alması gerektiği ile ilgili görüşler	Çok az	3	1,3
	Az	10	4,2
	Orta	71	29,8
	Oldukça fazla	106	44,5
	Çok fazla	43	18,1
Afetler ile ilgili konuların ünite içerisinde kazanımlar olarak yer almasını ne derece yeterli olduğu ile ilgili görüşler	Çok yetersiz	10	4,2
	Yetersiz	96	40,3
	Orta	87	36,6
	Yeterli	30	12,6
	Çok yeterli	8	3,4
MEB müfredatındaki afetler ile ilgili konuların ve ünitelerin ne derece yeterli olduğu ile ilgili görüşler	Çok yetersiz	14	5,9
	Yetersiz	109	45,8
	Orta	90	37,8
	Yeterli	18	7,6
	Çok yeterli	2	0,8

Tablo 13’e göre öğretmenlerin %49,6’sı çalıştığı okulu depremler açısından orta derecede riskli bulduğunu söylemektedir. Öğretmenler afet eğitimleri için okulların fiziki

koşullarını, %10,5 çok yetersiz, %36,6 yetersiz, %39,1 orta seviyede yetersiz, %11,8 yeterli ve %0,4 oranında çok yeterli bulduklarını söylemektedirler. Öğretmenler afet eğitimlerinin okullarda sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için ilgili öğretmenlerin ek olarak ne derece eğitim alması gerektiğini düşünüyorsunuz sorusuna, %18,1 çok fazla, %44,5 fazla ve %29,8 oranında orta seviyede olarak cevap vermektedirler. Öğretmenler afetler ile ilgili konuların ünite içerisinde kazanımlar olarak yer almasını, %12,6 oranında yeterli, %40,3 oranında yetersiz bulmaktadırlar. Öğretmenler MEB müfredatındaki afetler ile ilgili konuların ve ünitelerin %45,8 oranında yetersiz olduğunu, %7,6 oranında yeterli olduğunu söylemektedirler.

Bulgulara bakıldığında öğretmenlerin görev yaptığı okulları az ve orta seviyede riskli buldukları görülmektedir. Türkiye şartları göz önüne alındığında bu durum kabul edilebilir seviyede olabilir. Verilen cevaplara göre afet eğitimleri için okulların fiziki koşullarının yetersiz olduğu söylenebilir. Öğretmenler afet eğitimleri ile ilgili olarak eğitimi verecek olan öğretmenlerin fazla miktarda (%44,5) ek eğitim alması gerektiğini söylemektedirler. Bu durum sonucunda okullarda afet eğitimlerini verecek olan öğretmenlerin afetler ile ilgili olarak yeterlilikleri sorgulanabilir. Öğretmenlerin afet eğitimleri içerisindeki üniteleri ve kazanımları yetersiz buldukları söylenebilir.

4.6. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet Eğitimi Uygulamalarının Ciddiyeti ile İlgili Görüşleri

Araştırmanın altıncı alt problemi, “Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, afet eğitimi uygulamalarının ciddiyeti ile ilgili görüşleri nelerdir?” Şeklinde düzenlenmiştir. Bu alt probleme ait bulgular Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Afet Eğitimi Uygulamalarının Ciddiyeti ile İlgili Görüşleri

		Frekans(f)	Yüzde(%)
Afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların öğretmenler tarafından ne derece ciddiye alındığı ile ilgili görüşler	Çok yetersiz	8	3,4
	Yetersiz	68	28,6
	Orta	116	48,7
	Yeterli	41	17,2
	Çok yeterli	2	0,8
Afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların öğrenciler tarafından ne derece ciddiye alındığı ile ilgili görüşler	Çok yetersiz	32	13,4
	Yetersiz	94	39,5
	Orta	97	40,8
	Yeterli	9	3,8
	Çok yeterli	1	0,4
Afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların okul yöneticileri tarafından ne derece ciddiye alındığı ile ilgili görüşler	Çok yetersiz	7	2,9
	Yetersiz	46	19,3
	Orta	110	46,2
	Yeterli	60	25,2
	Çok yeterli	10	4,2
Öğrencilerin afetler ile ilgili eğitimleri davranış haline getiriyor olmaları ile ilgili görüşler	Evet	61	25,6
	Hayır	173	72,7

Tablo 14'e göre öğretmenlerin %28,6'sı afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların öğretmenler tarafından yetersiz olarak ciddiye alındığını, %48,7'si orta derecede ve %17,2'si yeterli derecede ciddiye alındığını söylemektedir. Öğretmenler afet eğitimleri ve tatbikatların öğrenciler tarafından ne derece ciddiye alındığıyla ilgili olarak, %39,5 oranında yetersiz olduğunu, %40,8'i orta derecede olduğunu ve %3,8'i yeterli derecede olduğunu söylemektedir.

Öğretmenlerin %19,3'ü afet eğitimleri ve tatbikatlarının okul idareleri tarafından yetersiz olarak ciddiye alındığını, %46,2'si orta derecede ciddiye alındığını ve %25,2'si yeterli derecede ciddiye alındığını söylemektedir. Ayrıca öğretmenler %72,7 oranında öğrencilerin afetler ile ilgili eğitimleri davranış haline getirmediğini düşünmektedirler.

Bulgulara bakıldığında afetler ile ilgili eğitim ve tatbikatların öğretmenler tarafından orta seviyede (%48,7) ve kısmen yetersiz (%28,6) olarak ciddiye alındığı görülmektedir. Afetler ile ilgili eğitim ve tatbikatların öğrenciler tarafından yetersiz derecede ciddiye alındığı söylenebilir. Okul idarelerinin ise orta ve kısmen yeterli derecede ciddiye aldıkları söylenebilir. Bu bulgulara göre afet eğitimlerinin okullarda yeterli seviyede ciddiyetle yapılmadığı söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin eğitimleri davranış haline getirmemeleri, verilen eğitimlerin sürekliliği ve içeriği ile ilgili olabileceği gibi öğrencilerin afet konularına ilgisiz olmaları ile ilgili de olabilir.

Bölüm V

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar açıklanmış, bazı sonuçlar ile benzerlik gösteren başka araştırmaların sonuçları karşılaştırılmış ve bulgulara dayalı olarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Sonuç

Öğretmenlerin afet eğitimi alma durumuna ilişkin bulgulara bakıldığında, herhangi bir afet eğitimi almış olma oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre afet eğitimi alma oranları daha yüksektir. Öğretmenlerin yaşları arttıkça afet eğitimi alma oranları artmaktadır. Bununla ilişkili olarak çalışma yılı artan öğretmenlerin afet eğitimi alma oranı da artmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun evde acil durum çantası bulundurmayı gerekli görmelerine rağmen, kendi evlerinde bulundurmadıkları ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerden herhangi bir afete maruz kaldığını söyleyenlerin, afet eğitimi alma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Afet eğitimi aldığını söyleyen öğretmenlerin, evlerinde acil durum çantası bulundurma oranının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bireysel hazırlıklar ile ilgili bulgulara bakıldığında, öğretmenler bireysel hazırlıkların toplumsal hazırlıklara dönüşeceğini düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenler bireysel hazırlıkların afetler sonrası meydana gelecek zararları azaltacağını düşünmektedirler.

Afet eğitimleri içerisinde verilmesi gereken başlıklarla ilgili bulgulara bakıldığında, öğretmenler afet eğitimleri içerisinde en fazla deprem, yangın ve sel konularının anlatılması gerektiğini, en az ise fırtına, savaş, göç ve tsunami konularının anlatılması gerektiğini söylemişlerdir. Anlatılmasını istedikleri konuları önem sırasına göre söylemeleri istendiğinde en önemliden başlamak üzere deprem, yangın, sel, fırtına, savaşlar, göçler ve tsunami olarak sıralamışlardır.

Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, üniversitelerde afetler ile ilgili eğitimler veren bölüm ya da programlar hakkında bilgisinin olmadığı görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin, MEB ve JICA tarafından yürütülen okul tabanlı afet eğitimi projesi hakkında bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Öğretmenler, afet eğitimlerinin hangi kurum ya da kurumlar tarafından verilmesi gerektiği ile ilgili olarak, eğitimlerin AFAD tarafından verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. AFAD' tan sonra eğitimlerin MEB, STK, Sağlık Bakanlığı ve Medya gibi kurumlar tarafından verilmesi gerektiği söylenmiştir.

Afet eğitimlerinin ortaokullarda hangi alan içerisinde yer alması ile ilgili bulgulara bakıldığında, öğretmenler afet eğitimlerinin sosyal bilimler içerisinde yer alması gerektiğini söylemektedirler. Öğretmenler afet eğitimlerinin okul öncesi dönemde başlaması gerektiğini ve başladığı andan itibaren sürekli olarak devam etmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Öğretmenler afetler ile ilgili konuların ders içerisinde ünite olarak yer alması gerektiğini ve ilk yardım ve acil yardım konularının afet eğitimleri ile birlikte verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca afet eğitimi konularının, afetler ile ilgili uzmanlık eğitimi almış kişiler tarafından verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Öğretmenler MEB müfredatındaki afetler ile ilgili konuları, üniteleri ve afetler ile ilgili konuların ünite içerisinde kazanımlar olarak yer almasını yetersiz bulmaktadırlar.

Öğretmenler çalıştıkları okulları depremler açısından orta derecede riskli bulmaktadırlar. Afet eğitimleri için okulların fiziki koşullarının yeterliliği ile ilgili olarak, öğretmenler okulların orta seviyede ve kısmen yetersiz olduklarını belirtmektedirler. Öğretmenler afetler ile ilgili eğitimlerin okullarda sağlıklı olarak yürütülebilmesi için ilgili öğretmenlerin ortalamanın üzerinde fazla seviyede ek olarak eğitim alması gerektiğini belirtmektedirler.

Öğretmenler, afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların öğrenciler tarafından orta seviyede ve kısmen yetersiz olarak ciddiye alındığını düşünmektedirler. Ayrıca öğrencilerin afetler ile ilgili eğitimleri, davranış haline getirmediklerini düşünmektedirler. Öğretmenler afetler ile ilgili eğitim ve tatbikatların diğer öğretmenler ve okul yönetimi tarafından orta seviyede ciddiye alındığını düşünmektedirler.

Tartışma

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun evde acil durum çantası bulundurmamayı gerekli görmelerine rağmen, kendi evlerinde bulundurmadıkları ortaya çıkmıştır. Coşkun (2011) çalışmasında katılımcıların afet eğitimi ve bireysel hazırlıkları gerekli görmelerine rağmen, afet eğitimi alma konusunda isteksiz oldukları sonucuna ulaşmıştır. Öztürk (2013) çalışmasında afetlerden sonra zaman geçtikçe meydana gelen olayın unutulduğu ve zamanla bireysel hazırlıkların ve önlemlerin aksamaya başladığı sonucuna varmıştır.

Öğretmenlerin yaşadıkları bir afet olayının üzerinden zaman geçmesi ve olayları unutmaları sonucunda, yapmaları gereken bazı şeyleri ertelemek ya da yapmamak gibi davranışlar meydana gelebilir. Afet kavramının gelecekte tam olarak ne zaman meydana geleceğinin bilinmiyor olması, öğretmenleri böyle bir davranışa yönlendiriyor olabilir. Öğretmenlerin kültürel farklılıkları ve hayat görüşleri, yapmalarının gerekli olduğuna inandıkları bir davranışı ihmal etmelerine sebep olabilir.

Herhangi bir afete maruz kaldığını söyleyen öğretmenlerin, afet eğitimi alma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Afet eğitimi aldığını söyleyen öğretmenlerin, evlerinde acil durum çantası bulundurma oranının yüksek olduğu görülmüştür. Tanaka (2005) çalışmasında, afet eğitimi alanların hazırlıklar konusunda almayanlara göre daha fazla hazır oldukları sonucuna ulaşmıştır. Afeti yaşamış olan öğretmenler veya insanların, afetin hemen sonrasında afet eğitimi alma taleplerinde bir artış olabilir. Ancak bu talep artışı zaman geçtikçe ve afet etkileri unutulmaya başlandıkça azalma eğilimi gösterebilir. Afet eğitimleri

evde acil durum çantası bulundurma oranını yükseltmekle birlikte, öğretmenlerin afetlere daha fazla hazır olmalarını sağlayabilir. Afet eğitimlerinin sürekli hale getirilmesi öğretmenlerin afetler konusundaki hazırlık hallerini etkileyebilir. Eğitimlerin sürekli olarak sürdürülmesi, öğretmenlerin ve öğrencilerin afetler ile ilgili teorik ve tatbikat eğitimlerini, davranış haline getirmeleri konusunda etkileyebilir.

Öğretmenler, afet eğitimlerinin hangi kurum ya da kurumlar tarafından verilmesi gerektiği ile ilgili olarak, eğitimlerin AFAD tarafından verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Kırıkkaya, Ünver ve Çakın (2011) çalışmalarında, öğretmenlerin yarısının afet eğitimlerinin, Afet Eğitim Merkezleri, Kızılay veya benzeri kuruluşlar tarafından verilmesi gerektiğini, diğer yarısının da afet eğitimlerinin Milli Eğitim Bakanlığı programında ayrı bir ders olarak okutulması gerektiğini söylediği sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenler afetler ile ilgili derslerin kendilerine fazladan bir yük olarak verildiğini ve bu yüzden eğitimlerin AFAD tarafından verilmesi gerektiğini düşünüyor olabilirler. Öğretmenler afetler ile ilgili konulara ilgi duymuyor veya bu konularda kendilerini bilgi anlamında yetersiz hissediyor olabilirler. Dolayısıyla bu düşünce onları afet eğitimlerinin AFAD tarafından verilmesi gerektiği düşüncesine sevk edebilir. Ayrıca afetler ile ilgili en yetkili kurumun AFAD olması ve afet eğitimleri konusunda hem insan kaynağı olarak hem de materyal kaynağı konusunda yeterli olması da öğretmenleri bu düşünceye yönlendiriyor olabilir.

Öğretmenler afet eğitimlerinin okul öncesi dönemde başlaması gerektiğini ve başladığı andan itibaren sürekli olarak devam etmesi gerektiğini düşünmektedirler. Fetihi ve Gülay (2011) çalışmalarında, anasınıfı öğrencilerine verilen afet eğitimlerinin, öğrencilerin depremle ilgili korkularını azalttığını ve buldukları sınıfı dayanıklı hale getirmeleri ile ilgili bilgi düzeylerini artırdığı sonucuna varmışlardır. Özgüven (2006) çalışmasının sonucunda, afet eğitimi verilen öğrencilerin evde aile afet hazırlık planı yaptıklarını, verilen eğitimlerle

öğrencilerin bilgi düzeylerinin arttığını, bu yüzden eğitimlerin MEB aracılığıyla ve süreklilik içinde verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Afet eğitimlerinin okul öncesinde başlaması, öğrencilerin afet kavramı ile küçük yaşta tanışmalarına ve dolayısıyla afetler ile ilgili hazırlıklar yapmalarına katkı sağlayabilir. Okulda öğrencilere sürekli olarak eğitimler verilmesi, öğrencilerin bu eğitimleri aileleri ile paylaşmalarına ve bunun sonucunda ailelerin de bilgi sahibi olmalarına katkı sağlayabilir. Ayrıca öğrencilerin küçük yaşlarda afetler ile ilgili bazı bilgiler edinmesi, ileri yaşlara oranla, bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlayabilir.

Öğretmenler afetler ile ilgili konuların ders içerisinde ünite olarak yer alması gerektiğini ve ilk yardım ve acil yardım konularının afet eğitimleri ile birlikte verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca afet eğitimi konularının afetler ile ilgili uzmanlık eğitimi almış kişiler tarafından verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Panic, Majkic ve Milijanovic (2013) çalışmalarında, doğal afetlere karşı doğru davranışlar sergileyebilmek için okullara rehberlik hizmeti sunulması gerektiğini ve bu hizmetin okullarda çocuklara verilen eğitimin bir parçası olması gerektiğini belirtmişlerdir. Afetler gibi hayatın birçok alanında yer alan konuların, dersler içerisinde daha fazla yer alması, öğrencilere gelecekte bir afet olayında fayda sağlayabilir. Bu yüzden afetler ile ilgili konular mümkün olduğunca ders içerisinde ünite olarak yer almalıdır. Mevcut müfredat içerisinde sadece ortaokul 8.Sınıf dersleri içerisinde ünite olarak yer almaktadır.

Afet eğitimlerinin içerisinde acil yardım konularının da yer alması, öğrencilerin afet sonrası meydana gelen zor durumlarda, ilk etapta kendilerinin müdahale edebilecekleri olaylarda kolaylık sağlayabilir. En azından kendileri veya etrafındaki insanların basit ilk yardım ihtiyaçlarını giderebilirler. Ayrıca acil yardım eğitimlerinin verilebilmesi için afet eğitimleri bir fırsat olarak kullanılabilir. Öğretmenlerin dile getirdiği afet eğitimlerinin uzman kişiler tarafından verilmesi konusu oldukça önemli bir konudur. Çünkü öğretmenler

başkalarının anlatması gerektiğine inandıkları bir konuyu, yeterince verimli bir şekilde anlatamayabilirler. Dolayısıyla eğitimlerin amacına ulaşabilmesi için öğretmenlere yeterli gördükleri seviyede ek eğitimler verilmesi ya da afet konularının MEB okullarında bu alandaki uzman kişiler tarafından verilmesi sağlanmalıdır. Bu şekilde afet eğitimlerinin amacına ulaşması sağlanabilir.

Öğretmenler MEB müfredatındaki afetler ile ilgili konuları, üniteleri ve afetler ile ilgili konuların ünite içerisinde kazanımlar olarak yer almasını yetersiz bulmaktadırlar. Şimşek (2007) çalışmasında, öğrencilerin deprem hakkındaki görüşlerini almış ve öğrencilerin depremi bilimsel olarak açıklayamadıklarını bulmuştur. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin afetler konusunda okullarda almaları gereken bilimsel bilginin etkili ya da yeterli olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin afet eğitimleri ile ilgili yetersizlikleri belirtmeleri oldukça önemlidir. Çünkü afet eğitimlerinin sadece yazılı olarak uygulanıyor olması, eğitimlerin amacına ulaşmasına engel olabilir. Afetler ile ilgili eğitimlerin, yazılı olarak çok veya fazla olmasından ziyade kısa, öz ve amacına uygun olması eğitimin verimliliğini artırabilir. Afet eğitimlerinin içeriğine karar verirken, uzman görüşlerinin alınmasının yanında uluslararası uygulamalara da bakılması fayda sağlayabilir.

Öneriler

Araştırma sonuçları ile ilgili olarak, uygulayıcılar ve araştırmacılar için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir. Öneriler geliştirilirken alt problemler ve sonuçlar dikkate alınmıştır.

Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Öğretmenlere afet eğitimleri ile ilgili olarak daha fazla ve sürekli olarak eğitimler verilmelidir. Verilen eğitimler bir kereye mahsus olmamalı bir program dâhilinde devam etmelidir.
2. Afet eğitimlerinde bireysel hazırlıklar ve afet sonrası meydana gelen zararlar arasında bağlantı kurulmalıdır. Bireylerin afetlere hazırlanırken, afet sonrası meydana gelen zarardan daha az etkileneceği anlatılmalıdır.
3. Afet eğitimlerinde ele alınan başlıklar, coğrafi olarak ya da risk bölgeleri olarak ele alınmalıdır. Bir bölgede en fazla ve en yıkıcı potansiyele sahip olan afet öncelikli olarak ele alınmalıdır.
4. Afet eğitimleri AFAD ve MEB işbirliği içerisinde yürütülmelidir ve afet eğitimleri ile ilgili uzman desteklerinde bürokratik engeller en aza indirilmelidir.
5. Üniversitelerde bulunan Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümleri MEB ve AFAD ile sürekli iletişim ve işbirliği halinde olmalıdır. Ayrıca okul tabanlı afet eğitimi projesine benzer projeler uygulanmaya devam etmelidir.
6. MEB müfredatında bulunan afet eğitimleri, birbirinden bağımsız olarak farklı derslerde ele alınmamalıdır. Farklı derslerde yer alan afet eğitimleri arasında bir bütünlük oluşturulmalı ya da afet eğitimleri fen bilimleri veya sosyal bilimler çatısı altında toplanmalıdır.
7. Afet eğitimleri çocukların gelişimleri ile ilgili uzman görüşleri de dikkate alınarak, okul öncesi dönemden itibaren başlamalı ve aşamalı olarak kesintiye maruz kalmadan lise sonuna kadar devam etmelidir.

8. Afet eğitimlerinin tam anlamıyla afetler konusunda uzman kişiler tarafından verilmesi söz konusu olduğunda, ilk olarak AYAY mezunu olan Acil Yardım ve Afet Yöneticilerine başvurulmalıdır. Acil Yardım ve Afet Yöneticileri MEB kurumlarında, afet eğitimleri, temel ilk yardım ve acil yardım, risk ve kriz gibi konularda çalışmak üzere görevlendirilmelidir.
9. Afetler ile ilgili konular ders içerisinde ünite olarak ele alınmalı ve ders saatleri artırılmalıdır. Ayrıca teorik afet eğitimleri tatbikatlar yapılarak uygulamaya dönüştürülmelidir.
10. Afetler ile ilgili eğitimler ve tatbikatlar yapılırken, eğitimlerin amacına uygun ciddi bir ortam sağlanmalıdır. Afet eğitimlerinin önemi konusunda gerek öğretmenler gerekse okul yöneticileri bilgilendirilmelidir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Türkiye'nin farklı illerinde, afet eğitimlerinin daha net oraya konabilmesi için, MEB okullarında veya özel okullarda öğrenci ve öğretmenlere yönelik çalışmalar yapılabilir.
2. Öğretmenlerin afet eğitimi ile ilgili hazırlıkları gerekli görmeleri fakat herhangi bir hazırlık yapmama durumları detaylı olarak ele alınıp incelenebilir.
3. MEB okullarında Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY) mezunlarının görev almaları konusunda öğretmen ve idareci görüşleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
4. Öğrencilerin afetler ile ilgili eğitimleri daha verimli bir şekilde alabilmeleri konusunda neler yapılabileceği ile ilgili öğrenci görüşleri alınabilir.
5. MEB okullarında afetler ile ilgili eğitim verecek öğretmenlerin, konu hakkındaki bilgisi, konuya olan alakası ve afet eğitimleri ile ilgili görüşleri hakkında araştırmalar yapılabilir.

6. Okullarda uygulanan afet eğitimi tatbikatlarının içeriği ve uygulanması ile ilgili araştırmalar ve çalışmalar yapılabilir.
7. Afet eğitimlerinin, öğrenciler, öğretmenler ve idareciler tarafından nasıl algılandığı ve ya nasıl tanımlandığı ile ilgili araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- AYAYDER. (2015). *Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği*. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü'nün tarihçesi. Erişim Tarihi: 15.08.2015 www.ayayder.org
- AFAD. (2015). *Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi*. Erişim Tarihi: 26.08.2015 www.afad.gov.tr
- AFAD. (2014). *Türkiye afet farkındalığı ve afetlere hazırlık araştırması*. Erişim Tarihi: 05.12.2015 <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/105-2014081217653-6-turkiye-afet-farkindaligi-ve-afetlere-hazirlik-arastirmasi,-2014-edited.pdf>
- AFAD. (2014). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. Erişim Tarihi: 06.11.2015 [<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/101-2014112716301-sozluk.pdf>]
- AHDER. (2015). *Afete Hazırlık ve Deprem Eğitim Derneği*. Erişim Tarihi: 26.08.2015 www.ahder.org
- AKAY. (2015). *Arama Kurtarma ve Acil Yardım Derneği*. Erişim Tarihi: 26.08.2015 www.akay.org.tr
- Akinoğlu, O. ve Sarı, A. (2009). İlköğretim programlarında çevre eğitimi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, 5-29.
- Aksoy, B. (2013). Depremi yaşamış olan 9. sınıf öğrencilerinin “Deprem” Kavramına yönelik algılarının nitel açıdan incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 5(1), 247-265.
- Aksoy, B. ve Sözen, E. (2014). Lise öğrencilerinin coğrafya dersindeki deprem eğitimine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Düzce ili örneği). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 279-297.
- AKUT. (2015). *Arama Kurtarma Derneği*. Erişim Tarihi:25.08.2015 www.akut.org.tr.

- Akyel, R. (2007). *Afet yönetim sistemi: Türk afet yönetiminde karşılaşılan sorunların tespit ve çözümüne ilişkin bir araştırma*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aydın, F. ve Coşkun, M. (2010). Observation of the students' 'earthquake' perceptions by means of phenomenographic analysis (primary education 7th grade- Turkey). *International Journal of the Physical Science*, 5(8), 1324-1330.
- Ayoğlu, F. ve Bumin, M. A. (1996). Kazalarda ilk yardım ve acil bakım hizmetlerinin önemi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 5(11), 380-383.
- Balıkçı, Y. (2009). *İşletmelerde risk yönetimi*. İstanbul: Cinius.
- Baş, T. (2008). *Anket nasıl hazırlanır, uygulanır değerlendirilir*. Ankara: Seçkin.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cin, M. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının doğal afetler ile ilgili yanılgıları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 70-81.
- Coşkun, Ş. (2011). *Afet eğitimi algılaması: İlköğretim öğrencilerine verilen afet eğitimlerinin algılanmasını ölçmek üzere bir araştırma* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çipil, M. (2013). *Risk yönetimi ve sigortacılık*. Ankara: Nobel.
- EM-DAT. (2015). The International Disaster Database. Erişim Tarihi: 07.07.2015.
<http://www.emdat.be>
- Erkan, A. (2010). Afet yönetiminde risk azaltma ve Türkiye'de yaşanan sorunlar. DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara: Yayın No: 2812.

- Erkan, B. , Özmen, B. ve Güler, H. (2011). Türkiye’de afet zarar azaltımını sürdürülebilir eğitimle sağlamak. *I. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Ertürkmen, C. (2006). *Afet yönetimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- FAYDER. (2015). *Felakette Acil Yardım Derneği*. Erişim Tarihi:26.08.2015
www.fay-der.org.
- Fetih, L. ve Gülay, H. (2011). The effect of earthquake awareness development program (EADP). *International Online Journal of Educational Science*, 3(2), 663-678.
- İnal, E. , Kocagöz, S. ve Turan, M. (2012). Temel afet bilinç ve hazırlık düzeyinin saptanmasına yönelik bir araştırma. *Türkiye Acil Tıp Dergisi*, 12(1), 15-19.
- İTÜ. (2015). *İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi Erişim Tarihi:27.08.2015*
www.aym.itu.edu.tr.
- JICA. (2004). Türkiye’de doğal afetler konulu ülke strateji raporu. Ankara.
- Karataş, O. (2011). *İlköğretim 1. kademe sosyal bilgiler dersi doğal afet eğitiminde drama tekniğinin öğrencilerin başarılarına etkisi* (Deneysel Çalışma) (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Kars.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kırıkaya, E. B. , Çakın, O. ve Ünver, A. O. (2011). İlköğretim fen ve teknoloji programında yer alan afet eğitimi konularına ilişkin öğretmen görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 5(1), 24-42.
- Kıbaroğlu, M. (2006). Kitle imha silahları ile terör: kıyametin yeni eşiği mi? *Avrasya Dosyası*, 12(3), 119-137.
- Makine Mühendisleri Odası, (2012). *Türkiye’de deprem gerçeği ve TMMOB makine mühendisleri odasının önerileri*. Ankara: Yayın No MMO/587

- Maya, İ. (2008). Risk management that increased its significance as a result of Globalization, and it's applicability to educational organizations. *World Applied Sciences Journal*, 4(4), 29-32. [http://www.idosi.org/wasj/wasj4\(s1\)/6.pdf](http://www.idosi.org/wasj/wasj4(s1)/6.pdf)
- Maya, İ. (2011). *Eğitim kurumlarında risk yönetimi*. Ankara: Anı.
- Maya, İ. (2014). Kamu ilkokullarında yöneticilerin sergiledikleri kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 12(23), 209-235.
- Maya, İ. ve Sarı, B. (2016). Türkiye'de afet eğitimi ve MEB müfredatındaki afet eğitimi konularının değerlendirilmesi. 8. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
- MEB. (2015). *Milli Eğitim Bakanlığı okul tabanlı afet eğitimi projesi*. Erişim Tarihi: 29.08.2015 www.okultabanliafetegitimi.meb.gov.tr.
- MEB. (2015). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı*. Erişim Tarihi: 10.09.2015 <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>
- ODTÜ. (2015). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Afet Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi*. Erişim Tarihi: 27.08.2015 www.dmc.metu.edu.tr.
- Ohnishi, K. ve Mitsuhashi, H. (2013). Geography education challenges regarding disaster mitigation in Japan. *Review of International Geographical Education Online*, 3(3), 230-240.
- Özbal, R. (2010). Taşkın koruma projelerinde yapısal tedbirler, *II. Ulusal Taşkın Sempozyumu*. Afyonkarahisar.
- Özgen, N. , Ünaldı, Ü. S. ve Bindak, R. (2011). Öğretmen adaylarının doğal afetler konusuna yönelik etkili öğrenme biçimlerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 12(4), 303-323.

- Özgüven, B. (2006). *İlköğretim öğrencilerine verilen temel afet bilinci eğitiminin bilgi düzeyine etkisi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Öztürk, M. K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 308-319.
- Panic, M. , Majkic, J. K. ve Milijanovic, D. (2013). Importance of natural disaster education case study of the earthquake near the City of Kraljevo. *J. Geogr. Inst. Cvijic*, 63(1), (75-88).
- Petal, M. A. ve Izadkhah, Y. O. (2008). *Formal and informal education for disaster risk reduction. A contribution from Risk RED for the International Conference on School Safety*, Islamabad
- Seyitdanlıoğlu, M. (1996). Yerel yönetim metinler: Turuk ve ebniye nizamnamesi ve getirdikleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 5(3), 67-81.
- Shaw, R. ve Takeuchi, Y. (2009). *Town watching handbook for disaster education. Enhancing Experiential Learning*.
- Sönmez, V. (Ed.) (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Anı.
- Şahin, C. ve Sipahioğlu, Ş. (2007). *Doğal afetler ve Türkiye*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şeker, B. D. ve Akman, E. (2014). Van depremi sonrası duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkiler: Polis örnekleme incelemesi. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(27), 215-231.
- Şimşek, C. (2007). Children's ideas about earthquakes. *Journal of Environmental & Science Education*, 2(1), 14-19.

- Tanaka, K. (2005). The impact of disaster education on public preparation and mitigation for Earthquakes: a cross-country comparison between Fukui, Japan and the San Francisco Bay Area, California, USA. *Applied Geography* 25, 201-225.
- TBMM. (1997). Doğal afetlerde meydana gelen can ve mal kaybını en aza indirmek için alınması gereken tedbirlere ait meclis araştırma komisyonu raporu. Ankara.
- TBMM. (1961). *Mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşme*. Türkiye Büyük Millet Meclisi, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Raporu. Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (2015). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük*. Erişim Tarihi: 06.06.2015
<http://www.tdk.gov.tr>
- United Nations. (2009). International strategy for disaster risk reduction, terminology on disaster risk reduction. <http://www.unisdr.org/we/inform/publications/7817>
- Ünal, S. ve Dımışkı, E. (1999). UNESCO-UNEP himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye’de ortaöğretim çevre eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16-17, 142-154.
- World Health Organization. (2004). *World report on traffic injury prevention*. Erişim Tarihi: 09.07.2015 http://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/road
- Yavaş, H. (2005). *Doğal afetler yönüyle Türkiye’de belediyelerde kriz yönetimi*. Ankara: Orion.
- Yılmaz, M. (ed) (2011). *Afet yönetimi; beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek* İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, Yayın No: 65
- Zachariadou, E. (2001). *Osmanlı imparatorluğunda doğal afetler*. (Çev. Gül Çağalı Güven). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 117.

Ekler

Ek A: Veri Toplamak İçin Kullanılan Anket Formu

Değerli Öğretmenlerimiz;

Bu anket formu, ‘Türkiye’de afet eğitimi ve afet eğitiminin uygulamalarına yönelik öğretmen görüşleri’ adlı çalışma için hazırlanmıştır. Anket formunda herhangi bir isim veya özel bilgi belirtmeniz gerekmemektedir. Bu anket ile elde edilecek bilgiler sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır.

Bektaş SARI (Araştırmacı)

Doç. Dr. İlknur MAYA (Danışman)

1. Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

2. Yaşınız?

3. Eğitim durumunuz?

Lisans Lisans Üstü (Yüksek L./Doktora)

4. Branşınız?

5. Medeni durumunuz?

Evli Bekâr

6. Mesleğinizdeki çalışma yılınız?

0-10 11-20 21 ve üzeri

7. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?

Evet Hayır

(Cevabınız evet ise lütfen STK ismini belirtiniz

.....)

8. Afetler ile ilgili çalışmalar yapan herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?

Evet Hayır

(Cevabınız evet ise lütfen STK ismini belirtiniz

.....)

9. Kaç yıldır Çanakkale’de yaşıyorsunuz?

0-10 yıl

11-20 yıl

21 ve üzeri

10. Çanakkale kaçınıcı derece deprem bölgesinde yer almaktadır?

1. Derece

2. Derece

3. Derece

4. Derece

Bilgim yok

11. Herhangi bir afet türüne maruz kaldınız mı?

Evet

Hayır

12. Afetler ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?

Evet

Hayır

(Cevabınız evet ise lütfen hangi kurumdan aldığınızı belirtiniz

.....)

13. Evinizde acil durum çantanız var mı?

Evet

Hayır

14. Evinizde acil durum çantası bulundurmak sizce gerekli mi?

Evet

Kararsızım

Hayır

15. Afetlere karşı bireysel hazırlığın toplumsal hazırlığa dönüşebileceğini düşünüyor musunuz?

Evet

Kararsızım

Hayır

16. Afetlere karşı bireysel hazırlığınızın afet sonrası meydana gelecek zararları azaltacağını düşünüyor musunuz?

Evet

Kararsızım

Hayır

17. Lütfen 16. Soruya cevabınız ‘Hayır’ ise işaretleyiniz.

Çünkü:

Bireysel hazırlıklar yetersiz kalmaktadır.

Kader veya alinyazısında bulunan afetlerin zararları azaltılamaz.

18. Afet eğitimlerinde aşağıdaki başlıklardan hangileri en fazla işlenmelidir?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Sel Fırtına

Savaşlar Göçler

Tsunami Deprem

Yangın

19. Lütfen 18. Soruda işaretlediğiniz seçenekleri en önemli olandan başlayarak 1 ile 7 arasında işaretleyiniz?

(1 en önemli olmak üzere işaretli olanların size göre önem sırası)

....SelSavaşlarTsunamiYangınFırtınaGöçler ...Deprem

20. Afetler ile ilgili eğitimler hangi kurum veya kurumlar tarafından verilmelidir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

MEB

AFAD(Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı)

Kızılay

Sağlık Bakanlığı

Üniversiteler

Sivil Toplum Kuruluşları

Türk Silahlı Kuvvetleri

Medya

21. Üniversitelerde afet ve acil yardımlar ile ilgili eğitim veren lisans programları veya bölümlerin olduğunu biliyor musunuz?

Evet Hayır

(Cevabınız evet ise lütfen bölüm veya programın adını yazınız)

.....)

22. Afet eğitimi konuları ortaokullarda hangi alan içerisinde yer almalıdır?

- Fen Bilimleri Sosyal Bilimler

23. Afet eğitimleri hangi kademede başlamalıdır?

- Okulöncesi İlkokul Ortaokul Lise

24. Afet eğitimlerinin okullarda başladığı andan itibaren sürekli olarak devam etmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

25. ‘Okul tabanlı afet eğitimi projesi’ hakkında bilginiz var mı?

- Evet Hayır

26. Afetler ile ilgili konular ders içerisinde ünite olarak yer almalı mıdır?

- Evet Hayır

27. Afet eğitimlerinin öğretmenler dışında afetler ile ilgili uzmanlık eğitimi almış kişiler tarafından verilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

28. Temel ilk yardım ve acil yardım konularının afet eğitimleri ile birlikte verilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

29. Öğrencilerin afetler ile ilgili eğitimleri davranış haline getirdiklerini düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

30. Çalıştığınız okulun depremler açısından fiziki olarak ne derece riskli olduğunu düşünüyorsunuz?

- Az riskli Orta riskli Çok riskli

31. Afet eğitimleri için okulların fiziki koşullarının (tatbikat alanları, araç-gereç vb.) ne derece yeterli olduğunu düşünüyorsunuz?

Çok yetersiz Yetersiz Orta Yeterli Çok yeterli

32. Afetler ile ilgili eğitimlerin okullarda sağlıklı yürütülebilmesi için, ilgili öğretmenlerin ek olarak ne derece eğitim alması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Çok az Az Orta Fazla Çok fazla

33. Afetler ile ilgili konuların ünite içerisinde kazanımlar olarak yer almasını ne derece yeterli buluyorsunuz?

Çok yetersiz Yetersiz Orta Yeterli Çok yeterli

34. MEB müfredatındaki afetler ile ilgili konuların ve ünitelerin ne derece yeterli olduğunu düşünüyorsunuz?

Çok yetersiz Yetersiz Orta Yeterli Çok yeterli

35. Afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların öğretmenler tarafından ne derece ciddiye alındığını düşünüyorsunuz?

Çok yetersiz Yetersiz Orta Yeterli Çok yeterli

36. Afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların öğrenciler tarafından ne derece ciddiye alındığını düşünüyorsunuz?

Çok yetersiz Yetersiz Orta Yeterli Çok yeterli

37. Afetler ile ilgili eğitimlerin ve tatbikatların okul yönetimi tarafından ne derece ciddiye alındığını düşünüyorsunuz?

Çok yetersiz Yetersiz Orta Yeterli Çok yeterli

38. Öğrencilerin afetler ile ilgili eğitimleri ne derece davranış haline getirdiklerini düşünüyorsunuz?

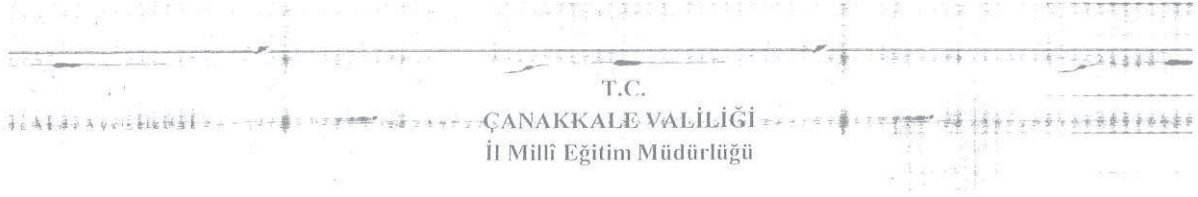
Çok yetersiz Yetersiz Orta Yeterli Çok yeterli

TEŞEKKÜRLER

Ek B: Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmen Sayıları

Okulun Adı	Öğretmen Sayısı
Akçapınar Ortaokulu	7
Atatürk Ortaokulu	20
Cevatpaşa Ortaokulu	64
Cumhuriyet Ortaokulu	24
Çanakkale İmam Hatip Ortaokulu	27
Erenköy Ortaokulu	11
Gazi Ortaokulu	58
Hüseyin Akif Terzioğlu Ortaokulu	32
Kepez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu	30
Kumkale Ortaokulu	9
Merkez Işıklar Muharrem Yılmaz Ortaokulu	13
Ömer Mart Ortaokulu	40
Şemsettin Fatma Çamoğlu Ortaokulu	29
Şinasi ve Figen Bayraktar Ortaokulu	43
Turgut Reis Ortaokulu	29

436

Ek C: Milli Eğitim Müdürlüğü Olur Yazısı

Sayı : 60305806-44-E.1800274
Konu: Anket Çalışması

16.02.2016

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ÇANAKKALE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 02/02/2016 tarihli ve 10480 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Bektaş SARI tarafından "Türkiye'de Afet Eğitimi ve Afet Eğitiminin Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri " konulu yüksek lisans çalışması kapsamında, 17 Şubat 2016-30 Nisan 2016 tarihleri arasında, ekli listede adı geçen okullarda görev yapan öğretmenlere yönelik anket yapılma isteği ilgi yazısıyla teklif edilmekte olup; Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Olurlarınıza arz ederim.

İşıl KORKMAZ
Şube Müdürü

OLUR
16.02.2016

Zükrü MEMİŞ
Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1-Komisyon Raporu (01 adet - 01 sayfa)
2-Okul Listesi (01 adet - 02 sayfa)

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı ile Aynıdır.
16.02.2016
Nusret GERCİK
VHKİ

Millî Eğitim Müdürlüğü Ek Bina
Elektronik Anket Çalışması için: <http://meh.gov.tr>

Ayrıntılı bilgi için: Özgür AYDIN
Tel: 0286 212 94 55-115

Ek D: Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Komisyonu Değerlendirme Formu

FORM: 2

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Bektaş SARI
Kurumu / Üniversitesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Araştırma yapılacak iller/ilçeler	Çanakkale Merkez
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Ortaokullar
Araştırmanın konusu	"Türkiye'de Afet Eğitimi ve Afet Eğitiminin Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri "
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	Yüksek Lisans Çalışması
Veri Toplama Araçları	Anket Formu
Görüş İstenilecek Birim/Birimler	Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenler
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
UYGUNDUR	
Komasyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı:	

15..102/2016
Komasyon Başkanı
İsmail KORKMAZ

KOMİSYON

Üye
Süheyla H. YURDUSEV

Üye
Seçil YÜKSEL